

Белыя ружы ў “Двары кірыліцы”

Карэн Алексанян і Уладзімір Слабодчыкаў.

1 лістапада ў старажытным балгарскім горадзе Пліска, першай сталіцы Балгарыі VII — IX стагоддзя адбылася знакавая для беларускай духоўнай культуры падзея: тут быў урачыста адкрыты помнік нашаму вялікаму Песняру Янку Купалу.

Памяць пра паэта ўвёкавечана ў бронзе ў Расіі, ЗША, Кітаі, Ізраілі, не кажучы ўжо аб нашай Беларусі. Ды і ў Балгарыі яго паэзію даўно ведаюць па перакладах з беларускай мовы на балгарскую. Аднак тут справа ў іншым. Для гэтага мне — з дапамогай каментарыя аўтара помніка скульптара Уладзіміра Слабодчыкава — давайце зрабіць невялікі экскурс у гісторыю пытання.

У маі 2015 года ў тым самым месцы, дзе ў IX стагоддзі ў Балгарыі святыя Кірыл і Мяфодзій, а таксама святы цар Барыс, які ўвёў хрысціянства ў якасці дзяржаўнай рэлігіі, стварылі кірылічную азбуку, быў адкрыты так званы “Двор кірыліцы”. Самае цікавае, што гэты культурна-гістарычны комплекс, які займае больш за 70 гектараў, створаны ад-

ным чалавекам — грамадскім дзеячам і прадпрымальнікам Карэнам Алексанянам, армянінам па нацыянальнасці, які жыве ў Балгарыі больш за 20 гадоў. За свае асабістыя сродкі ён набыў 8 тысяч квадратных метраў зямлі, якая пуставала, і наняў для далейшай працы будаўнікоў, архітэктараў, балгарскіх і замежных мастакоў. І яны ўвасобілі ў жыццё яго высакародную ідэю: адроджаная зямля пад горадам Пліска стала незвычайным месцам, што ўвабрала ў сябе дух прадстаўнікоў народаў, якія выкарыстоўвалі кірыліцу ў літаратурнай творчасці. Іншымі словамі, гэты ўнікальны чалавек паставіў перад сабой, можна сказаць, сусветную задачу — стварыць у бронзе і бетоне грандыёзны пантэон выбітных аўтараў твораў сусветнай мастацкай літаратуры, якія пісалі менавіта на кірыліцы. У створаным ім “Двары кірыліцы” падкрэслена духоўнае значэнне горада Пліска не толькі, уласна, для Балгарыі, але і ў цэлым — для сусветнай гісторыі культуры.

Заканчэнне — на старонцы 3.

ПРАЦЯГВАЕЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Соцыум

**ПЛАКАТЫ
 МИНУЛАЙ ЭПОХІ**

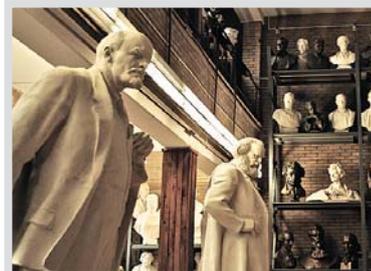

Прапаганда для Савецкай улады заўсёды была ў шэрагу першасных задач. Яна здзяйснялася цэнтралізавана і задзейнічала ўсе вядомыя сродкі, асабліва агітацыйны плакат

ст. 4 — 5

Prof-партфолія

**АРЫГІНАЛЬНАЯ ІДЭЯ,
 ШТО НЕ МАЕ ЦАНЫ**

У беларускай сталіцы ёсць музей, які абвргае стэрэатыпы і які ніяк не назавеш сумным

ст. 6 — 7

Погляд з XXI стагоддзя

**ЧАЛAVEК З КАНАЛА
 ГРЫБАЕДАВА**

Эксперыменты рэжысёра-дэбютанта Корш-Сабліна ў галіне формы ў яго фільмах уражаюць і сёння

ст. 14 — 15

Свята перад Святам

6 лістапада ў аграгарадку Прылукі па вуліцы Лясная, 1 адбылося святочнае адкрыццё інтэрната Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў. На мерапрыемстве прысутнічалі намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Ігар Петрышэнка, міністр культуры краіны Юрый Бондар, намеснік старшыні Мінскага аблвыканкама Іван Маркевіч.

Валянціна КРАСОЎСКАЯ / Фота аўтара

Іван Маркевіч, Ігар Петрышэнка і Юрый Бондар урачыста адкрываюць інтэрнат.

— Стала ўжо традыцыяй для дзяржавы напярэдні 7 лістапада штогод адкрываць такія значныя аб'екты, — адзначыў Ігар Петрышэнка. — Адкрыццё інтэрната яшчэ раз сведчыць пра тое, што дзяржава клопатліва пра нашу творчую моладзь і стварае ўсе магчымыя ўмовы для творчай працы.

Новы інтэрнат размясціўся на участку плошчай 1,08 гектар. Гэта сяміпавярховы будынак калідорнага тыпу, з падвалам і тэхнічным паверхам, абсталяваны ліфтам. У інтэрнаце шэсць жылых паверхаў, на якіх размешчаны 48 блокаў-ячэек па два пакоі на два і тры чалавекі, то-бок усюго інтэрнат зможна прыняць да 240 іншагародніх студэнтаў. Прадугледжаны і спецыяльны жылы пакой для інваліда-калясачніка.

Студэнтка 4 курса рэжысёрскага аддзялення і староста групы Елізавета Юшкевіч распавяла пра тое, як ёй і іншым навучэнцам жылося без інтэрната:

— Раней здымалі кватэру, пацілі па 80 у.а. за пакой. Плацілі бацькі, бо вучоба ў каледжы займае амаль увесь час і магчымасці падпрацоўваць няма. За інтэрнат папярэдне нам назвалі суму ў сем рублёў плюс камунальныя паслугі — пакуль невядома, колькі дакладна, але ж у параўнанні з 80 у.а. за пакой гэта, зразумела, нязначны грошы.

Аднач студэнты каледжа мастацтваў атрымаюць магчымасць не проста жыць у інтэрнаце, а і бавіць тут свой волны час, а што самае важнае — праводзіць рэпетыцыі і нават канцэрты: акрамя жылых пакояў, у новым інтэрнаце размясціліся трэнажорная зала, рэпетыцыйныя памяшканні, кабінеты і актываў зала на 80 пасадачных месцаў.

Тыдзень сустрэч на Мінскім Міжнародным фестывалі "Лістапад" з яго самым разнастайным кіно, якое, нагадаем, вяло нас "Да радасці" ў бергману-скім успрыманні, уявіцца вызначэннем пераможцаў.

Наш нумар вяртаўся, калі толькі пачалі аб'яўшацца першыя з іх. Так, у Конкурсе нацыянальных кінашкола прыз "За лепшы фільм" атрымала стужка "Планета Гельніца" Паула Рэйселава (Акадэмія выканальніцкіх мастацтваў у Браціславе). Залатым "Лістападзікам" у Конкурсе фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі

Першыя пераможцы "Лістапада" і Занусі

быў уганараваны фільм нідэрландска-германскай вытворчасці "Маё неверагоднае лета з Тэс" Сцівена Ватэрлода. Яскравая і пяшчотная стужка пра тое, як важна быць неабяякавым, чулівым да іншага чалавека з яго дзівацтвамі, за якімі можа стаяць пільная патрэба ў паразуменні і дапамозе.

Ды таксама літаральна на апошняй хвілінцы здачы газеты ў друк нам стала вядома імя рэжысёра — уладальніка Прыза Прэзі-

дэнта Рэспублікі Беларусь "За захаванне і развіццё духоўнасці ў кінамастацтве". Ганаровая ўзнагарода сёлета належыць класіку польскага ды суветанага кінематографа Кшыштафу Занусі, аўтару такіх славутых карцін, як "Структура крыстала", "Горад спакойнага сонца", "Канстанта" ды іншых. Нагадаем, што гэта ўжо не першы візіт славутага кінематографіста на "Лістапад" — пан Занусі прыязджаў на мінскі кінафестываль у 2009

Кшыштаф Занусі.

годзе. Сёлета ж рэжысёр прадставіў на кінафоруме сваю новую стужку "Фдзір", а таксама ўзначаліў журы Нацыянальнага конкурсу.

Фота Юрыя ІВАНОВА з архіва "К"

Моўны скарб беларусаў

31 кастрычніка і 1 лістапада ў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі прайшоў Першы міжнародны кангрэс "Беларуская мова — галоўная гісторыка-культурная каштоўнасць нацыі і дзяржавы", прысвечаны 90-годдзю з дня заснавання аднаго з найстарэйшых інстытутаў у сістэме Акадэміі навук — Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ / Фота аўтара

беларускай мовы і беларускіх гаворак як айчынным, так і замежным даследчыкам.

Акрамя дакладаў па розных кірунках даследаванняў, увазе ўдзельнікаў кангрэса была прадстаўле-

У прадстаўнічым міжнародным форуме ўзялі ўдзел больш за 130 навукоўцаў-беларусістаў з Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Чэхіі, Літвы. На адкрыцці мерапрыемства прагучалі прывітальныя словы прадстаўнікоў дзяржаўных органаў кіравання Рэспублікі Беларусь, вышэйшых навучальных устаноў краіны, замежных гасцей, Беларускай Праваслаўнай Царквы і Рымска-каталіцкага Касцёла, навуковай і творчай грамадскасці.

Падчас урачыстага пасяджэння адбылося ўзнагароджанне пераможцаў конкурсу навукова-даследчых работ у галіне мовазнаўства "Ад прадзедаў спакон вякую нам засталася спадчына" сярод навучэнцаў сярэдніх, сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў краіны, які Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа праводзіў сумесна з рэдакцыяй часопіса "Роднае слова". Таксама былі ўручаны медаль і нагоды 90-годдзя Інстытута мовазнаўства НАНБ за выдатны ўнёсак у вывучэнне

Напрыклад, "Гістарычны слоўнік беларускай мовы", як расказалі мне арганізатары форуму, ствараўся супрацоўнікамі Інстытута мовазнаўства на працягу 90 гадоў, калі ўзяць у разлік час ад ідэі, якая ўзнікла ў 1927 годзе, і да выхату апошняй кнігі, якая пабачыла свет у канцы 2017 года. Шматтомнае выданне, якое змяшчае 75 тысяч слоў, адлюстроўвае гісторыю беларускай мовы на працягу 500 гадоў, бо ў якасці асноўных

Падчас адкрыцця форуму.

на спецыяльная выстава, прысвечаная гісторыі беларускага мовазнаўства. На ёй можна было пабачыць шэраг унікальных і рылітэтных выданняў, створаных навукоўцамі Інстытута за 90 гадоў, якія складалі фонд ачыненага мовазнаўства. Сярод іх "Граматыка беларускай мовы" ў 2 тамах, "Гістарычны слоўнік беларускай мовы" ў 37 выпусках, "Тлумачальны слоўнік беларускай мовы" ў 6 тамах, "Дыялекталагічны атлас беларускай мовы" і іншыя.

дакументаў для слоўніка былі абраны друкаваныя і рукапісныя помнікі: статуі, хранографы, леталісы, дзелавыя, навуковыя і рэлігійныя дакументы, мемуары. Словам, усё, што стварылі беларусы ў тую пару, якая завецца "залам тысячам" гісторыі беларускай мовы, калі беларускія землі з'яўляліся ядром наймагутнейшага еўрапейскага дзяржавы — Вялікага Княства Літоўскага, а старабеларуская мова выконвала функцыі дзяржаўнай мовы

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТДЫННЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэдакцыйнае пасаджэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адказны сакратар — Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Юлія ПАЛІН; **адпаведальнік рэдакцыі**: Дар'я АМІЛЬКОВІЧ, Алег КІМІАУ; **Надзея КУДРЯКІ**, Антон РУДАК, Ілья СВІРІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, **карэспандэнт**: Валянціна КРАСОЎСКАЯ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЫНКА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@kimpress.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна;
першы намеснік дырктара — КРУШЫЦКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, пазнаскою імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдчы, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэдагуем і не вяртаем. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2019. Наклад 3303. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпісан у друку 06.11.2019 у 16.00. Замова 3754.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Увага! Аб'ява*

Заслужанный коллектив Республики Беларусь Президентский оркестр Республики Беларусь

объявляем конкурс на замещение вакантных должностей:

артист эстрадно-симфонического оркестра — саксофон;
артист эстрадно-симфонического оркестра — скрипка (на время отпуска по уходу за ребенком);
артист эстрадно-симфонического оркестра — гитара.

В конкурсе могут принять участие музыканты с высшим или средне-специальным образованием, которые владеют необходимыми навыками и практикой игры в оркестровом коллективе.

Желающие принять участие в конкурсе представляют письменное заявление в администрацию Президентского оркестра Республики Беларусь.

К заявлению прилагаются: 1. личный листок по учету кадров; 2. автобиография; 3. копия диплома о высшем или средне-специальном образовании; 4. характеристика с последнего места работы или учебы; 5. программа выступления по 15 минут: крупная форма и пьеса.

Конкурсная комиссия имеет право предложить участникам прослушивания нотный материал для чтения с листа.

Участники конкурса подают вышеназванные документы с пометкой "На конкурс в Президентский оркестр Республики Беларусь" в администрацию оркестра до 29.11.2019.

Дополнительная информация по телефону: 229 90 50, 229 90 04.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Белья ружы ў “Двары кірыліцы”

Хоць кірыліца з’явілася як пісьменнасць для славянскіх хрысціянскіх народаў, сёння мільёны мусульман, будыстаў і прадстаўнікоў іншых рэлігій таксама карыстаюцца гэтай азбукай. Паводле задумы Карэна Аляксаняна бюсты павінны быць створаны выдатнымі і прызнанымі скульптарамі тых жа народаў, да культуры якіх належыць і творчасць іх зямлякоў.

І вось, нарэшце, як той казаў, “лёд крануўся”, і праз два гады на Алеі літаратуры з’явіўся першы помнік-бюст. Гэта быў бліскучы пазт з трагічнай біяграфіяй, заснавальнік балгарскага сімвалізму Пейя Явар. А вясной 2018 года адкрыўся адразу чатыры бюсты расійскім класікам Пушкіну, Даўстаўскаму, Ясеніну і асесіну Коста Хетагураву. Увосень таго ж года з’явіліся скульптурныя партрэты Грыбаедава, Гогаля, Льва Талстога, Чэхава, Горкага, Высоцкага. Сярод іх аўтару — расійскія акадэмікі З. Цярэтэлі, А. Руквішнік, В. Сокіеў, С. Шчарбакоў, М. Пераяславец. А побач — помнікі-бюсты і іншым літаратурным “нжынерам чалавечых душ” — Р. Гамзатаву, І. Базоркіну, Н. Ільбекаву, Э. Каліеву, А. Айдміраву, а таксама балгарам І. Вазаву, Х. Боцэву, В. Караджычу, І. Андрэчу... Пад кожным помнікам закладзена жменя зямлі з радзімы пісьменніка.

У 2018 годзе горад Пліска па запрашэнні Карэна Аляксаняна наведвалі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Балгарыя Аляксандр Лукашэвіч і дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена

Фота з архіва Алены Ляшкевіч

Уладзімір Слабодчыкаў, Вольга Пархімовіч, Аляксандр Лукашэвіч, Алена Ляшкевіч і Анатоль Бутэвіч.

Ляшкевіч. Падчас візіту і была дасягнутая дамоўленасць аб адкрыцці на Алеі пісьменнікаў у “Двары кірыліцы” помніка народнаму паэту Беларусі Янку Купалу. Пытанне: хто стане аўтарам праекта помніка было вырашана адразу — Уладзімір Слабодчыкаў, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат прэміі Саюзнай дзяржавы, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Краіны, у якіх наш скульптар навечна пакінуў свой манументальны пластычны “аўтограф”, добра вядомыя: Рэспубліка Беларусь, Германія, Кітайская Народная Рэспубліка, Турцыя, Аб’яднаныя Арабскія Эміраты, Расія.

Час падцікаў, таму Слабодчыкаў, уважліва вывучыўшы ў Купалаўскім літаратурным музеі фатаграфіі і дакументы Песняра, даволі хутка вылепіў у гліне два эскізы варыянтаў партрэта Купалы. Заўважу ў дужках, што мастак ужо аднойчы, у 1982 годзе, звяртаўся да выявы Купалы ў сваёй кам-

пазіцыі з дрэва “Янка Купала і Якуб Колас” (цяпер гэтая праца знаходзіцца ў сярэдняй школе ў в. Даўгілава — на малой радзіме скульптара).

Аднак самы першы варыянт эскізнага партрэта Купалы не задаволіў Слабодчыкава. Па трактоўцы вобразу і пластыцы ён здаўся яму хутчэй станкавай скульптурай, хоць і валодаў некаторымі рысамі манументальнасці. Другі, больш удалы варыянт нарадзіўся ў красавіку 2019 года — пасля месяца напружанай працы. Аўтар перабудаваў кампазіцыю з улікам пастаноўкі скульптуры на пленэры і з улікам вышыні тыпавага пастамента. Прычым першапачатковую задуму — паказаць Купалу ў цывільным піжаку і пры галштуку — прыбраў...

Своеасабліваць трактоўкі вобразу Купалы і пластычнага выканання, эмацыянальнасць сведчыць аб індывідуальным почырку скульптара. Ён, здаецца, знорок адкідае стрыманасць і стро-

гасць у абліччы паэта, гэтак характэрны для большасці скульптур беларускіх мастакоў падобнага роду. Вобраз Купалы ўзяты ў момант найвышэйшага росквіту таленту. Прычым пазт паказаны не ў вячэрнім гарнітуры або ў паліто, як мы прывыклі, — а ў звычайнай кашулі, крыху стомлены, але расквашаны і гранічна жывы. Разам з тым адчуваюцца ўнутраны драматызм творчага гарэння, паўтоны індывідуальнага схаванага перажывання. Падобная канцэпцыя не ператвараецца ў схему, а выяўляецца ў асабліва індывідуальным абліччы. Камерны характэрны гэтага твора разам з пастаментам і строгай тэктонікай, гульнівай святлячона на паверхні бронзы паўстае з элементамі манументальнасці, таму і нарадзіўся такі праўдзівы і выразны мастацкі вобраз... Я б сказаў так: тут максімум выразнасці — гэта лаканізм формы, дасягнуты мінімумам сродкаў...

У выніку бюст Песняра быў адліты ў бронзе, адна-

галосна зацверджаны Міністэрствам культуры і Міністэрствам замежных спраў Беларусі і перапрапулены ў Балгарыю.

У склад беларускай дэлегацыі, якая прыбыла ў горад Пліска на ўрачыстае адкрыццё помніка-бюста Янкі Купалы ў Беларусі і Рэспубліцы Балгарыя Аляксандр Лукашэвіч, Алена Ляшкевіч і супрацоўніца музея Вольга Пархімовіч, першы намеснік старшыні Беларускага фонду культуры Анатоль Бутэвіч і Уладзімір Слабодчыкаў. “Калі мы ўвайшлі ў дзверы “Двара кірыліцы”, — распавядае Уладзімір Іванавіч, — мяне перш за ўсё ўразілі велізарныя дзюхметровыя літары кірыліцы, вырабленыя з армянскага туфу з характэрнай разойб, і выдатныя скульптуры святых братоў Кірыла і Мяфодзія, а таксама цара Барыса — Хрысціцеля балгарскага народа. Далей — прыгожая каліца і арыгінальны музей — своеасаблівае іканаграфія вялікай

балгарскай гісторыі. Злева ад скульптур — невялікі храм яго імя. Побач камень з крыжам — традыцыйны армянскі “хачкар”, падарнак першаму хрысціянскаму народу, з Пасланнем “Двара кірыліцы”. Праз галерэю мы прайшлі да так званай Крэпасці — будынка з вежамі і байніцамі — сімвалу абароны балгарскай гісторыі, культуры і пісьменства. А далей нас чакала літаратурная Алея, якая зрабілася за кароткі час легендарнай, з некалькімі дзясяткамі помнікаў-бюстаў — выбітных пісьменнікаў і паэтаў. Мы зразумелі: нашаму Песняру ў такой кампаніі будзе добра...”

Выступаючы на цырымоніі адкрыцця помніка, Аляксандр Лукашэвіч зачытаў падзячнае пасланне ад Імя Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь аўтару і стваральніку “Двара кірыліцы” Карэну Аляксаняну. Яму ж Алена Ляшкевіч уручыла Грамату Сябра Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Да помніка былі ўскладзеныя белья ружы — любімыя кветкі Паэта. На працягу цырымоніі членамі беларускай дэлегацыі дэкламавалі вершы Песняра на беларускай і балгарскай мовах. У свяце прынялі ўдзел шматлікія госці, у тым ліку кіраўніцтва шэрагу гарадоў Балгарыі і грамадскае.

На завяршэнне Уладзімір Слабодчыкаў у знак дружбы і культурнага супрацоўніцтва паміж нашымі народамі падарыў Карэну Аляксаняну, “кавалера гонару і захавальніка азбукі”, аўтарскую скульптурную статуэтку з выявай першай старонкі скарынаўскай “Бібліі”.

Барыс КРЭПАК

Карціны, створаныя памяццю вайны

16 кастрычніка ў Мінску адбылася прэзентацыя міжнароднага творчага праекта IMAGinE. Мастакі-школьнікі з Беларусі, Германіі і Украіны на працягу тыдня сустракаліся з баямі ахвярамі нацызму, слухалі гісторыі з іх ваеннага дзяцінства, размаўлялі і ўдзельнічалі ў экскурсіях па месцах памяці Другой сусветнай вайны. Вынікам праекта стала выстава мастацкіх работ, створаных школьнікамі з трох краін паводле аповедаў сведак вайны, а часам — і з непасрэдным удзелам апошніх.

Антон РУДАК

Праект рэалізуецца МГА “Узаемаразуменне” і аддзелам па працы з дзіцячымі і моладзевымі арганізацыямі і аб’яднаннямі УА “Томельскі дзяржаўны абласны Палац творчасці дзяцей і моладзі” з беларускага боку, установай Guse Bildungsprojekte з боку Германіі і Шосткінскай дзіцячай школы мастацтваў з Украіны, пры падтрымцы германскага Федэральнага фонду EVZ Foundation.

У рамках праекта дзясучы і хлопцы з беларускага Гомеля, украінскай Шосткі,

нямечкіх Німбурга і Лібенаў разам наведвалі ў Беларусі вядомыя мемарыялы памяці ахвяр вайны і акупацыі на месцы спаленых нацыстамі вёсак Хатынь і Дальва. Экскурсіі для ўдзельнікаў праводзіла экскурсавод Нэлі Назарава, якая таксама перажыла вайну ў дзяцінстве.

Аўтар ідэі і кіраўнік праекта Марцін Гузэ, які ўзначальвае Дакументацыйны цэнтр паражонай фабрыкі ў нямецкім горадзе Лібенаў, у сваёй вітальнай прамоўе распавёў, што ўстаноў, якую ён прадстаўляе, займаецца ўшанаваннем памяці 20 000 прымусовых работнікаў,

якія былі гвалтам угнаваны на працу ў Германію, і 2000 з іх загінулі. Гузэ адзначыў, што людзі яго пакалення, народжаныя ў 1960-х у Германіі, у дзяцінстве мала чулі і ведалі пра вайну — пра яе не было прынята гучна казаць з-за сораму і вiны.

Менавіта гэтае пакаленне захацела перарваць маўчанне і пачало вяртаць памяць аб вайне — хаця сведкі тых падзей часам абураліся і казалі, што маладыя не перажылі вайну, а значыць, яны наогул нічога пра яе не ведаюць і не могуць гаварыць. Таму сёння ў сваёй працы Гузэ арыентаваўся на тое, каб моладзь размаўляла са сведкамі вайны, і ў выніку таксама мела права сказаць сваё слова аб яе трагічных падзеях. Гэтая сустрэча цягам тыдня ў Мінску — другая частка праекта. Першая частка была рэалізаваная ў красавіку ў Лібенаў, а наступная яшчэ муоіць адбыцца ў Шостцы.

Кіраўнік праекта таксама адзначыў, што хаця людзі

старэйшых пакаленняў часам лічаць, нібыта моладзь нічым не цікавіцца, гэтая выстава акурат сведчыць аб адваротным. “Сёння мы гаворым аб мінулай вайне, але ў свеце і цяпер працягваюцца войны. Хацелася б, каб у будучыні такія праекты не былі патрэбныя, але мы ўсе разумеем, што яны будуць патрэбныя заўжды” — падсумаваў Марцін Гузэ.

Падчас прэзентацыі юныя ўдзельнікі праекта з трох краін распавядалі гісторыі стварэння карцін, а сведкі вайны дапаўнялі іх расповеды сваімі ўспамінамі аб падзеях, якія натхнілі маладых мастакоў. Ірына Рэзнікава з Беларусі малявала разам з Томам Хэртарам і Зарай Аль Халам з Германіі. Іх натхнілі гісторыі былых вязняў нацыў Антаніны Навіцкай і Людмілы Прахоўнік. Маладая мастачка патлумачыла, што пастаць, якая сімвалізуе вайну, была намалёваная ў вобразе жанчыны, і многія, глядзячы на карціну, задава-

Карціна, створаная Ірынай Рэзнікавай (Беларусь), Томам Хэртарам і Зарай Аль Халам (Германія) паводле гісторыі Антаніны Навіцкай і Людмілы Прахоўнік.

лі пытанне — чаму ў яе прыгожы твар? Аўтары адказваюць, што намалёвалі яго такім, бо некаторыя людзі ідэалізуюць вайну, лічаць яе прыгожай — але насамрэч гэта толькі пустая маска. Сведкі вайны, якія натхнілі мастакоў, былі ўражаныя і расчуленыя такім досведам супрацоўніцтва з моладдзю — як адзначыў нехта з былых вязняў нацызму, аўтару карцін яны ўспрымалі, як сваіх унукаў. Нездарма школьнік з Гер-

маніі Юстас Кілер, прадстаўляючы твор сваёй каманды, справядліва заўважыў, што з расповедаў былых вязняў ён вынеў адно агульнае ўражанне: усе яны казалі, што ў жыцці кожнага, хто перажыў нацысцкую няволу, быў хаця б адзін добры немец — а гэта значыць, што кепскіх народаў не бывае. Застаецца спадзявацца, што такія праекты, як IMAGinE, будуць і далей спрыяць міру і паразуменню паміж краінамі.

К

Прапаганда для Савецкай улады заўсёды была ў шэрагу першасных задач. Яна здзяйснялася цэнтралізавана і задзейнічала ўсе вядомыя сродкі, асабліва агітацыйныя плакаты. Паколькі, як лепей звярнуцца да самых шырокіх мас, як не праз яркавыя малюнак і гарачы лозунг?

Першыя савецкія агітацыйныя плакаты ствараліся на базе Расійскага тэлеграфнага агенцтва (РОСТА), з якім у той час супрацоўнічалі лепшыя мастакі рускага авангарда і маладыя савецкія паэты. Аркушы размаляваліся спачатку ад рукі, а пазней з дапамогай кардонных трафарэтаў і вывешваліся ў пустых вітрынах крам. Адсюль і ўзнікла назва — “Вокны сатыры РОСТА”. Гэта быў новы від журналіскай і прапагандыскай дзейнасці, які па моцы ўздзеяння адразу ж дасягнуў сваіх вышпіль.

Менавіта пра такі агітацыйны плакат у канцы 1950-ых гадоў угадалі беларускія мастакі Вячаслаў Ігнаценка, Міхаіл Лісоўскі, Анатоль Волкаў, Валянцін Ціхановіч, Віктар Шматаў, калі паставілі на мэце вярнуць яго ў самы шырокі ўжытак. З часоў былога ўздыму мінулі дзесяцігоддзі: скончылася грамадзянская вайна, і ў буйных беларускіх гарадах прыпынілася актыўная агітацыйная дзейнасць, мінулі гады калектывізацыі, ваянныя 1940-я, калі агітплакат клікаў на бязлітасную барацьбу з ворагам у выданнях сатырычнага часопіса “Партызанскай дубінкі” і газеты-плаката “Раздавим фашистскую гадіну”. Мірнаму будаўніцтву 1950-х агітплакат быў таксама патрэбны, але голас яго ўжо не такі гучны. Тым больш, што пасляваенныя плакаты выходзіць у свет з Дзяржаўнага выдавецтва БССР, а яго першасная задача — кнігавыданне. Таму плакаты зноў з’явіліся ў вокнах, на гэты раз Саюза мастакоў БССР, які ў той час размяшчаўся ў будынку на паспекце Незалежнасці. Шэць вялікіх аркушаў памерам 90 на 120 сантыметраў глядзелі на Кастрычніцкую плошчу. Ад “Вокнаў РОСТА” быў запазначаны не толькі спосаб падачы, але і ручная тэхналогія.

У такім выглядзе агітплакат праіснаваў некалькі гадоў, пакуль не з’явілася цэнтралізуючая пастанова ЦК КПБ. Рашэннем ад 21 жніўня 1966 года прызначалася рэдкалегія “Агітплаката Саюза мастакоў БССР”, а на Мінскім вытворча-мастацкім камбінаце запусціўся цэх шаўкатрафарэтнага друку.

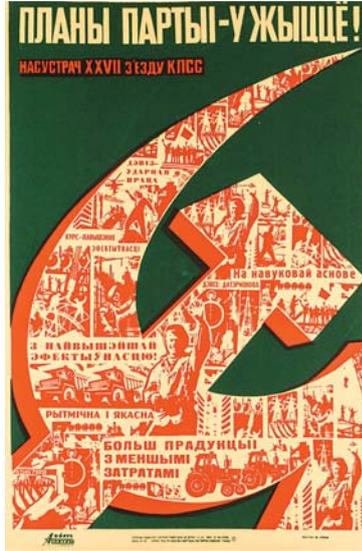
БУДЫНАК НА ВУЛІЦЫ ЗАХАРАВА

Шаўкатрафарэтны друк — амаль што той жа ручны спосаб, але ён дазваляе рабіць наклад. Кароткі час уся вытворчасць мясцілася ў сутарэнні дома на вуліцы Якуба Коласа, а потым пераехала ў аднапавярковы будынак на Захарава. Галоўным спецыялістам у шаўкатрафарэтным цэху быў Павел Жыронкін. Мастак Уладзімір Крукоўскі, які доўгі час супрацоўнічаў з “Агітплакатам”, узадавае яго, як выдатнага майстра: “Ведаў усе тонкасці сваёй справы, а павышшаў кваліфікацыю зездзіў да калег у Ленінград, якія выкарыстоўвалі больш сучасную тэхналогію і мелі лепшыя матэрыялы. Напрык-

Прыстасоўваючыся

Ізраіль Радунскі.

Мікалай Стома.

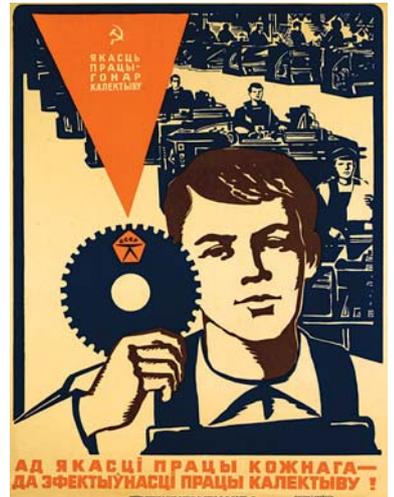
Уладзімір Сьтчанка.

Леанід Замах.

Франц Выпас.

Ігар Крайдзік.

Пётр Лысенка, Васіль Ткачук.

В. Салаўёў.

Уладзімір Жук.

лад сіта, на якое наносіцца малюнак, у іх было не капронавае, як у нас, а металічнае, больш дрэбнае. На плакаце, зробленым шаўкатрафарэтным друкам, фарбы перакрываюць адна адну. Для кожнага колеру робіцца спецыяльная форма. На тонкую сетку, нацягнутую на раму, пераносіцца малюнак, і чорным зафарбоўваецца патрэбная плошча. Сетка пакрываецца адмысловай эмульсіяй, а потым засвятля-

ецца. Месцы, куды трапіла моцнае святло, дубяцца, а чорны колер потым вымываецца — атрымаецца трафарэт. Яго кладуць на паперу і пакрываюць патрэбнай фарбай, густой, як сметановае масла. Суткі яна сохне, а потым тое ж самае рабілі з другім колерам”.

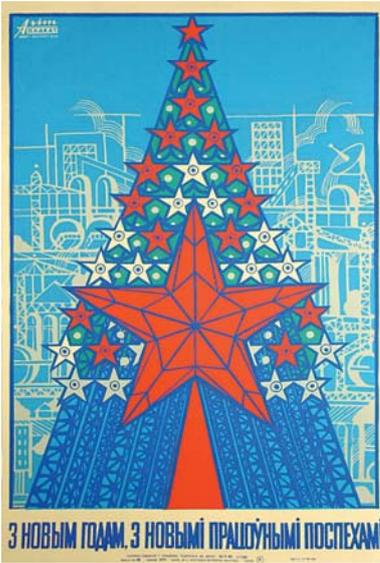
Сушылі плакаты без спецыяльных прылад, звычайна развешвалі на тросах унутры пакоя ці раскладвалі па паліцах. Каб зрабіць

увесь наклад аднаго плаката, а ён дасягаў тысячы і болей экзэмпляраў, патрэбна было каля тыдня. Для хуткасці звычайна выкарыстоўвалі толькі тры колеры — гэта быў самы папулярны і самы танны спосаб вытворчасці. У плакатах да ўрачыстых святаў маглі рабіць і пяць такіх колеравых прагонаў. На вынава правадэра рэвалюцыі, Леніна, зразумела, не эканомілі. Дарэчы, са з’яўленнем друку знікла

традыцыя вывешваць агітплакаты ў вокнах Саюза мастакоў БССР. Уся справа была ў памерах. Друкаваныя плакаты мелі стандартныя 60 на 90 сантыметраў і выглядалі ў вокнах мізэрнымі. Затое актыўна пачала распаўсюджвацца падпіска на агітплакат сярод прадпрыемстваў, калгасаў, бібліятэк, клубаў і іншых устаноў. Ад колькасці падпісчыкаў і залежыў наклад. Мастакі за сваю працу атрымлівалі ганарары, якія

да патрэб часу

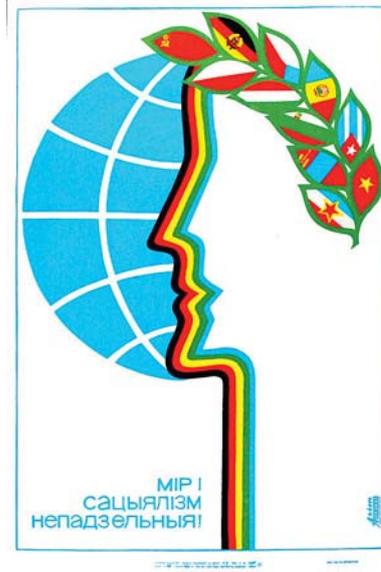
Злабадзённыя плакаты
мінулай эпохі

Уладзімір Васюк.

Мікалай Стома.

Уладзімір Крукоўскі.

Людміла Кальмаева.

В. Салаўёў.

пераважна і прыцягвалі ў “Агітплакат” вялікую колькасць жывапісцаў і графікаў.

ІДЭАЛАГІЧНАЯ БЕЗДАКОРНАСЦЬ

Рэдкалегія “Агітплаката” абіраў прэзідыум Саюза мастакоў, пасля яна зацвярджалася ў ЦК. Біяграфія кожнага з яе членаў павінна была быць бездакорнай. У розныя гады галоўнымі рэдактарамі

былі Трафім Ігнаценка, Фёдар Дарашэвіч, Людвіг Асечкі. Доўгі час на гэтай пасадзе быў мастак Сяргей Волкаў. Ён узгадае, што рэдкалегія збіралася кожную пятніцу а 17-й гадзіне. “Мастакі прыносілі на абмеркаванні спачатку эскізы, а потым ужо гатовыя плакаты. Крытыка магла быць даволі жорсткай, выслухоўвалі кожнага, хто хацеў выказацца. Узгоднены арыгінал падпісваў галоўны рэдактар, ставілі пячатку, неслі ў Га-

лоўлі БССР, а потым ужо рабілі друкарскую форму.”

Усе агітплакаты можна было падзяліць на палітычныя і сатырычныя. У тэматычным плане на год было каля 50 тэмаў. Палову з іх вызначаў адзел агітацыі і прапаганды ЦК, астатнія прапагандавала рэдкалегія. Усе яны разбіраліся мастакамі, і пачыналася актыўная праца. “Палітычныя плакаты рабілі Віктар Філімонаў, Ігар Крэйдзік, — узгадае Сяргей Волкаў. — Плакаты з Леніным — Фёдар Дарашэвіч.

Яны выглядалі вельмі жывапісна, амаль у футурыстычным стылі, пабудаваным на кантрастах і святлаценнях. Плакаты з антымперыялістычай скраванасцю выдатна атрымліваліся ў галоўнага мастака “Вожыка” Аскольда Чуркіна. Гэта была яго воччына. Я, Мікалай Гурло, Віктар Шматаў рабілі плакаты сатырычныя.”

Да слова ў агітацыі ставіліся з вялікай увагай. Усе тэксты для палітычных плакатаў “спускаліся” зверху і былі недатыкальнымі. Дзя-

статні вершаваныя радкі традыцыйна пісалі беларускія паэты, сярод іх былі Анатоль Астрэйка, Рыгор Барадулін, Анатоль Вялогін, Хвядар Жычка, Сяргей Законнікаў, Генадзь Кляўко, Уладзімір Правасуд і іншыя.

ГЕРОЙ І СІМВАЛ

Спецыяльнага палітычнага цэнзара ў рэдкалегіі “Агітплаката” не было, ды ён і не быў патрэбным пры высокай самацэнзурі. А вось да адлюстравання мастацкага вобраза ставіліся вельмі строга. Герой павінен быў быць прыгожым, пры гэтым тыповым і ідэалагічна правільным, а сімвал не мог мець ніякай іншай трактовкі, як, напрыклад, серп і молат, чырвоны сцяг, вымпел. Узніклі пытанні і наконт складанасці раскрышча тэмы. А ці зразумее аўтарскую думку звычайны савецкі працоўны ці калгаснік, на якіх пераважна і быў разлічаны агітплакат. З такіх пазіцый эскізы таксама маглі не прымацца рэдкалегіяй.

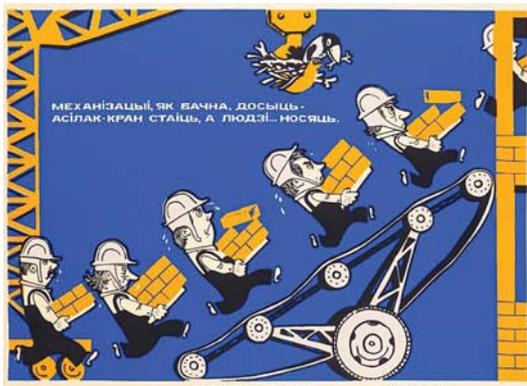
“Адносіны да агітплаката ў мастакоў былі рознымі, ідэалагічных устаноў прытрымліваліся, але за творчасць яго не лічылі, — кажа мастак Уладзімір Сытчанка. — Аднак скажу, што раскрыць тэму ў агітплакаце не так лёгка, як падзея на першы погляд. Я прышоў у секцыю пасля службы ў войску. Патрапіць у “Агітплакат” было значна лягчэй, чым у выдавецтва. Але адразу сутыкнуўся з вельмі строгай рэдкалегіяй на чале з Трафімам Ігнаценкам. Яна голасна граміла мае першыя плакаты 3-за недастаткова стандартызаванага вобраза, у якім прасвечвала індывідуальнасць персанажа, чаго не павінна было быць. Кожны раз я шукаў адмысловы ход, выпрацоўваў уласны стыль. Імітацыя гравюры, адчуванне рэльефа, выразная лінія — усё гэта мне ўяўлялася арганічным для шукагарфіі. А далей кампанаваў стандартны набор сімвалаў.”

“Агітплакат” у Беларускам саюзе мастакоў праіснаваў 25 гадоў і існаваў бы далей, па-ранейшаму бездакорна выконваючы ідэалагічныя задачы і прыстасоўваючыся да патрэб часу. Але знік і сам Савецкі Саюз.

Вытворчасць спынілася 3-за адсутнасці заказаў.

Іна НАРКЕВІЧ

Фота плакатаў прадстаўлены Беларускамі саюзам дызайнераў

Сяргей Волкаў.

Барыс Забараў.

Віктар Шматаў.

Мікалай Гурло.

Надзея КУДРЭЙКА

Арыгінальная ідэя, што не мае цаны

Мемарыяльна-эксперыментальны, адзіны на краіну

Па-першае, дзякуючы самой экспазіцыі — а яна ўражае і нават захапляе: у адной вялізнай зале сабраныя тры сотні скульптур — ад невялічкіх да самых грандыёзных; Ленін і Сталін там суседнічаюць з Якубам Коласам і Янкам Купалам, а героі вайны дзеляць адну прастору са славымі актэрамі і спевакамі. Усё гэта работы легендарнага беларускага скульптара Заіра Азгура ў яго Мемарыяльным музеі-майстэрні, “музеі эпохі”. А па-другое, менавіта гэты ўтульны будынак, размешчаны на мінскай вуліцы Азгура, з некаторага часу стаў цэнтрам самых розных мастацтваў — актуальных, элітарных, эксперыментальных. У ім штовечар збіраюцца то аматары музыкі, то аматары кіно ці тэатра, там праходзіць то фестываль перформансаў, то дзіўны флэшмоб ці што яшчэ: усё акцыі, падчас вельмі нечаканья, немагчыма і пералічыць. І цяпер гэта сапраўды цэнтр прыцягнення для ўсіх творчых людзей Мінска, ды й не толькі. Так хацеў калісьці і сам Заір Ісакавіч, хацеў, каб у яго майстэрні паранейшаму былі людзі, былі спрэчкі пра мастацтва — было само жыццё.

Дарэчы, сёлета спаўняецца дзесяць гадоў, як Музей-майстэрня пачаў ператварацца ў нешта новае. Пачаў і працягвае пад дырэктарствам Аксаны Багданавай. Яна не стамляецца паўтараць, што ўсе супрацоўнікі музея — адна каманда выдатных прафесіяналаў і энтузіястаў сваёй справы, што ў іх калектыў аднадушча, поўных творчымі ідэямі. Але ж і дырэктар годны для такой каманды — натхнёны, энергічны, закаханы ў мастацтва і сваю работу, зольны, здаецца, любога падахоўці на творчы парыв. І героі нашай рубрыкі “Prof-партфолія” — Аксана Багданова, дырэктар Мемарыяльнага музея-майстэрні З.І. Азгура. Паспрабуем разабрацца і нават атрымаць парад, як невялічкі сціплы музейчык ператварыць у крэатыўны, папулярны і прывабны для самых розных людзей.

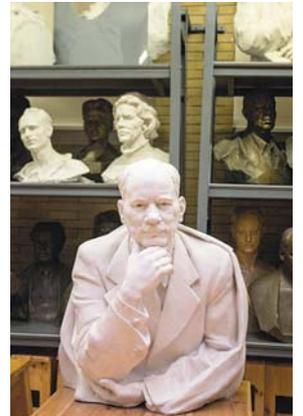
— У вашай установе жыццё бруе — бывае шумна, шматлюдна, весела. І няма месца суму, з чым часта асацыяруюцца музеі.

— Чаму такія асацыяцыі, патлумачыць лёгка. Бо музей — даволі кансерватыўная інстытуцыя, закліканая ў першую чаргу захоўваць нейкі скарб у першатворным выглядзе. У музея Азгура таксама былі

Музей па традыцыі лічыцца месцам ціхім, спакойным і падчас нават сумным — хто са школьных гадоў не памятае абавязковыя “паходы ў музей”? Ды й у дарослым узросце далёка не кожны імкнецца туды патрапіць, асабліва калі гэта не Парыж з Барселонай, а родны горад ці мястэчка. Але ў беларускай сталіцы ёсць музей, які абвяргае стэрэатыпы і які ніяк не назавеш сумным.

Аксана Багданова: “Маё жыццё — адзін бясконцы музейны дзень”.

ўсе перадумовы стаць менавіта сумным, бо ён акрамя яна ўсяго мемарыяльны — а само гэтае слова асацыяруецца з элементамі смутку. І тут важна абраць правільную канцэпцыю. Мы прапанавалі наступны падыход: не быць у жалобе ад таго, што Заір Азгур памёр,

а быць шчаслівым ад таго, што Беларусь мела такога выдатнага мастака. Зрушылі акцэнт і атрымалі зусім іншую інтанацыю. А яшчэ адно ключавое слова ў нашай назве — “майстэрня”, бо музей быў створаны на базе творчай майстэрні Акадэміі мастацтваў

СССР. І гэтае слова нам дае фантастычны імпульс, бо майстэрня гэта заўсёды працэс, дынаміка — гэта жыццё!

— У сэнсе, наведнік рэальна можа нешта стварыць сам?

— Безумоўна. Можна прыйсці ў адасабленні па-

знаёміцца з экспазіцыяй ці натхніцца якой выстаўкай. З’явіліся пытанні і думкі — калі ласка, мы прапануем вам дыскусійнае поле. Вы не візуал, а больш любіце слухаць — то і гэта знойдзецца, мы працуем і са словам. Не кажучы пра тое, што ў нас сапраўды можна нешта ствараць сваімі рукамі, — ладзяцца майстар-класы і да таго падобнае. У сэнсе, наведніку музея мы даем цэлы спектр, цэлую палітру падзей, каб самым розным людзям хацелася да нас прыходзіць. І гэта наша прыныповае пазіцыя. Мы ў музеі ад самага пачатку не хацелі марнаваць свой час і рэсурсы на нейкія “галачыні” праекты, а хацелі самі атрымліваць задавальненне ад працы і прыносіць карысць людзям. І мы прымалі, як гэта зрабіць.

СТО РАЗОЎ НЕ СУМНАЯ ПРАФЕСІЯ

— У нашай краіне многа не самых вялікіх, несталічных музеяў: кразнаўчыя, музей побыту — самыя розныя. Можца даць ім парад на сваім прыкладзе, як прывабіць людзей, як стаць цэнтрам культуры?

— Безумоўна. Трэба палюбіць свой музейны прадмет, каб табе самому працаваць з ім было ў задавальненне. А калі музейчыку нясумна, то і глядачу не будзе. І музейчык ніколі не павінен думаць, што ён маленькі чалавек у маленькім месцы — гэ-

на. Ва ўсім важна менавіта асоба музейшчыка — яна павінна быць маштабнай. Гэты чалавек мусіць цікавіцца ўсім — чытаць, глядзець, слухаць. Тады ў яго будучы нараджацца ідэі і ён створыць са свайго музея крэатыўны праект. Гэта вельмі творчая прафесія, сто разоў не сумная. Нават здвесце!

ТРАГЕДЫЯ І ШЧАСЦЕ ДЫРЭКТАРА

— А як вы прыйшлі да дырэктарства — у пэўным сэнсе адміністрацыйнай працы? З вашым узнёсмым захапленнем мастацтвам і мастакамі, жаданнем увесць час прымудраць нешта незвычайнае і перадавое — як удалося перайсці на новыя рэйкі?

— Сапраўды, у нейкі момант было нават адчуванне трагедыі. На самым пачатку я ж увогуле не мела ніякага дачынення ні да скульптуры, ні да Заіра Азгура — прапавала ў Мастацкім музеі ў аддзеле захоўвання і займалася тыражнай графікай. Калі нарадзіла сыночка, то нават і забылася пра мастацкі свет. А потым у мяне было п’якуча вострае жаданне паспрабаваць сябе ў нечым новым, кудысьці скіраваць свае прафесійныя веды. І вось Ірына Мікалаеўна Паньшына — абсалютна бліскучы музейшчык — прапанавала мне пайсці ў новы філіял. Так я сюды і трапіла, простым супрацоўнікам, дзе мы з калегамі атрымалі ў рукі цэлы свет. Цудоўны загадчык

та глупства! Асабліва ў XXI стагоддзі — няма маленькіх людзей і месцаў. Вялікі ці маленькі — не параметры памеру ці адлегласці ад сталіцы, гэта параметры мыслення, кантэнту. Паглядзі на тое, чым валодаеш, і падумай, што можаш з гэтым зрабіць канцэптуаль-

Анастасія Пятровіч дала нам карт-бланш для прафесійнай самарэалізацыі, кожны працаваў над сваёй тэмай. І чатыры гады я правяла ў ціхім навуковым шчасці ў гэтым мільм, амаль кішэнным музейчыку, пра які тады і мала хто ведаў. А ў 2004 годзе музей

стаў муніцыпальным. Мяне прызначылі дырэктарам.

— **Вам давалося сябе ламаць? Што менавіта падалося такім складаным у кіраванні музеем?**

— Філіял — гэта спакойнае месца, у якім непрыкметна можна пражыць вечна. Іншая справа — асобны музей, а ты яго дырэктар. Для мяне гэта стала трагедый, таму што я ж мастацтвазнаўца і займацца вывучэннем мастацтва для мяне было шчасцем! А тут — іншае: розныя паперкі, грошы, зусім новая ступень адказнасці — за музей, за людзей, што ў ім працуюць, і за ўсё на свеце. Тым больш, што першыя чатыры гады ішоў капрамонт, і я была вымушана атрымаць новую “будаўнічую прафесію”. З таго часу, дарчы, я моцна перагледзела сваё стаўленне да людзей, якія валодаюць уладай: пачала лепей іх разумець.

Мне было цяжка прыставацца жыць з гэтай новай адказнасцю за ўсё і ўсіх, такі стан практыч-

на, навукова-даследчыцкая дзейнасць — таксама навідавоку. А што яшчэ прадумаць, якія падзеі здарыліся, як пачаць насычанае і цікавае жыццё для новага муніцыпальнага музея? Знайсці сябе нам вельмі дапамагла наша мясцовае ўлада, калі ў нейкі момант спытала — а што ў вас будзе адбывацца ў дзень, прысвечаны людзям з абмежаванымі магчымасямі? Мы селі думаць і адразу зразумелі, што паставіцца фармальна да падобнай справы не можам. І пайшлі ў школу, дзе навукаюцца дзеткі з праблемамі слыху, у іх мастацкую студыю: убачылі іншыя фарбы ў жыцці, расчуліся, прасякнуліся, захапіліся дзіцячай творчай энергіяй. Нават не буду хваць — вярталіся ў музей не на транспарце, а пешшу, бо рыдзілі ад таго, што свет такі несправядлівы. Выраслі, што для гэтых дзетак мы хочам зрабіць усё — на дзень адладзім ім увесь музей! Калі ёсць праблемы са слыхам — будзе

лі з’яўляцца — тыя, з кім мы супалі па духу, імпульсу і па імкненні да стварэння часовага новага і цікавага. Так і пачало фарміравацца нашае фантастычнае калемузейнае асяроддзе. Дарчы, творцы прыходзілі і прыходзяць сюды не толькі з ідэямі, але і са сваімі асабістымі праблемамі, са сваім шчасцем і горам, музейныя дзверы ніколі не зачыняюцца.

— **Я так разумею, тады пра “трагедыю” вы ўжо забыліся?**

— Калі ў нас усё закруцілася, я ізноў адчула шчасце, проста жывельнае шчасце. Творцы дзякавалі музею, што мы іх пусцілі, што развіваем іх праекты і да таго падобнае. А мы не разумелі, за што нам дзякуюць, — бо мы ж атрымліваем ад гэтага задавальненне.

— **Мне здаецца, што з пэўнага часу пра музей пачалі даведвацца хутчэй не праз асобу слаўтага скульптара, а праз вашы праекты і імпрэзы.**

— У нейкі момант мы

платформе на базе нашага музея ў галіне выяўленчага мастацтва — Azgur school.

З НЯБЕСАУ НА ЗЯМЛЮ

— **Давайце з творчых нябёсаў вернемся на рэальную зямлю. Як і ва ўсіх, у музея Азгура ёсць нейкі фармальны абавязкі — выконваць, напрыклад, планы платных паслуг, рыхтаваць мерапрыемствы да розных дат і падзей, пісаць справаздачы, і многае іншае, далёкае ад мастацтва і творчасці. Як вам удаецца існаваць у такой рэальнасці?**

— Расказваю. Мы зрабілі важнае адкрыццё — калі ты не ідзеш без розуму за нейкімі календарнымі датамі, не працуеш для галачкі і ісправаздачы, а стварэш шчыры, сумлены і творчы прадукт, з ім ты абавязкова патрапіш у неабходную праграму — “Спалчына”, “Культура”, “Моладзь” і гэтак далей. Калі мы ў гэтым упэўніліся, то рэальна выдзунулі. Галоўнае — стварыць нешта каштоўнае.

яльна-эксперыментальны. І для нас гэта вялікае шчасце і дасягненне, што мы супадаем з кіраўніцтвам. Больш за тое, цяпер у нас ужо агульная мара — стварэнне самастойнага Цэнтра беларускай скульптуры. Умоўная назва пакуль “Азгур-мадэрн”, пасля распрацоўкі канцэпцыі плануем выйсці на больш шырокія плошчы і прасторы.

— **Будзеце засвойваць новую пляцоўку? Бо за сцены гэтага будынка на вуліцы Азгура вы ўжо неадночы выходзілі са сваімі акцыямі.**

— Канешне. Калі ёсць ідэя, калі ёсць канцэпцыя, то не праблема засвоіць любую прастору. Мы ладзім оўпэн-эйры, былі ў нас праекты і на Ратушняй плошчы, і на плошчы Якуба Коласа — сёлта мы сталі партнёрамі гучнай падзеі “Мастак і горад” з выстаўкай твораў нашых любімых мастакоў Зоі Літвінавай і Зоі Луцэвіч. Можна загадаць, і калі на Ноч музеяў усіх запрасілі на лявовую арэну ў Па-

стартапу даўно выраслі сапраўдныя фестывалі — імпрэвізацыйнай музыкі, электроннай, джазавай. І кінафестывалі, і тэатральныя, і перформанс-фэсты, прычым з выходам на міжнародную арэну — усё гэта ў нас ужо ёсць, а будзе яшчэ болей. Мы даем творчую прастору людзям, якім неабходна рэалізацыя. І выдатна, што мы менавіта дзяржаўная ўстанова і такім чынам дапамагем дзяржаве. Бо краіна павінна развіваць розныя напрамкі мастацтва, а мы бачым гэтыя лакуны, гэтыя белыя плямы — і закрываем іх, наколькі нам па сілах.

— **Ці можна музей Азгура параўнаць з якім іншым у нашай краіне?**

— Бадай што ў Беларусі такая досыць радыкальная “мемарыяльна-эксперыментальная” гісторыя адзіная. Ды й дзякуй Богу! Не павінны ўсе мемарыяльныя музеі быць аднолькавымі: у кожнага свая канцэпцыя, свая стратэгія. І мы бязмерна паважліва

на несумяшчальны з маёй прыродай. З таго часу я прайшла доўгі і бязлітасны шлях навучання — у першую чаргу кампрамісам і самаарганізацыі, і ў выніку здолела сябе пераканаць — што раней, маўляў, у мяне была прафесійная рэалізацыя ў візуальным мастацтве, а цяпер я рэалізуюся ў цэлым комплексе, у якім не толькі творчы складнікі, але і адміністрацыйныя, фінансавыя і гэтак далей. Што цяпер я стварю не адну навуковую працу, а вялікі творчы праект, які называецца Музеём Азгура.

МУЗЕЙ-ТРАНСФОРМЕР

— **З чаго пачаў фарміравацца той “новы” музей Азгура, які мы сёння ведаем, як пачыналіся змены?**

— Быў 2009 год, рамонт скончыўся, і ў што рабіць далей, мы не вельмі разумелі. Экскурсіі — канеш-

акцэнт на тым візуальным, што зробіць іх шчаслівымі. Так з’явіўся Тэатр жывога дзейства — пластыка, так з’явіўся скульптары, якія прывезлі да нас свае няскончаныя працы і насамрэч над імі працавалі на вачах дзяцей. Потым пачаўся наш любімы акт калектыўнай творчасці — мы далі матэрыялы, інструменты. Знайшліся падпрямствы-спонсары, якія тут выпякалі блінчыкі, частавалі слодычкамі...

Мы хоць і моцна-моцна стаміліся, але яшчэ месяц хадзілі са шчаслівымі ўсмешкамі на твары. Так у нас з’явіўся правільны ідэй, першы творчы партнёры. Першая акцыя потым вылілася ў цэлы сацыяльны праект “Адкрытае мастацтва”. Такім чынам, мы зразумелі, што музею патрэбны людзі, якія могуць прынесці да нас свой талент, а мы патрэбныя ім. І неўзабаве яны пача-

дздумаліся аб тым, што нам трэба асэнсаваць, што адбываецца, фармалізаваць і знайсці “абстракцыю” — і ў нас з’явілася ідэя музея-трансформера. Бо ўдзельнікі падобныя на цалкам акадэмічную музейную пляцоўку — экскурсіі і ўсё такое. А бліжэй да вечара тут пачынаецца рух — і не абавязкова ў літаральным фізічным сэнсе: пачынаецца рух думак, ідэй, эмоцый, ідзе ўзаемаабмен, узаемалезненне. Мадэль музея-трансформера сфармулявалі так: у нас дзве платформы — мемарыяльная і эксперыментальная. Ідэю ў іх суіснаванні мы яшчэ не дасягнулі, але імкнемся да яго. Кожны год, напрыклад, пачынаем з таго, што звяртаем — чым зараз музей з’яўляецца, дзе знаходзіцца, ці трэба нам змяняць нейкія вектары? Дайшлі ўжо і да таго, што неўзабаве будзем гатовыя заявіць аб адукацыйнай

Яшчэ адзін момант — у нас, канешне, ёсць свае прагностычныя паказчыкі і да таго падобнае. Мы разумеем, што гэта дзяржаўная ўстанова, што яна даціруецца і таму мае абавязак прытрымлівацца нейкіх стандартаў. А ўсё астатняе — гэта шлях кампрамісаў. Па першым часе наша кіраўніцтва — мясцовая ўлада — задавала цалкам рэзонныя пытанні “а што гэта і навошта?” І мы абаранялі свае праекты, і самі лепей пачыналі іх разумець. А потым ужо з’явіўся элемент даверу. Акрамя таго, музей выконвае ўсе планы, прагрэсіруе. І зараз мы вельмі ўдзячныя ўпраўленню культуры Мінгарвыканкама за супрацоўніцтва, у апошнія гады чатыры яны з задавальненнем пазіцыянуюць нас як музей з альтэрнатыўнай праграмай, з эксперыментальным рухам. Як мы кажам — мемары-

рку Горкага — гэта было чароўна: катацца на катку, ў суправаджэнні жывога сімфанічнага аркестра, слухаць прэ’м’еру оперы-буф вялікага сябра нашага музея кампазітара Волгі Падгайскай — таксама ў жывым выкананні, і гэтак далей. Мы былі шчаслівыя, што гэта здзейснілі.

АРЫГІНАЛЬНАЯ ІДЭЯ БЯСЦЭННА

— **Вакол музея вы гуртуеце не самыя масавыя жанры, якія часта можна назваць нават элітарнымі і неікавымі так званай шырокай публіцы. Ці атрымліваецца ўсё ж развіваць гэты рух, пашыраць, рабіць мерапрыемствы больш масавымі?**

— Многія нашы праекты стала развіваюцца, але з кожным днём расце і колькасць саміх праектаў, расце ахоп жанраў і відаў мастацтва. З нашых

ставімся і да музеяў Якуба Коласа і Янкі Купалы, з вялікімі піетэтам да Музея Пётруся Броўкі і Літаратурнага музея. Наша асаблівасць, што мы музей-майстэрня і таму можам дазваліць сабе болей. Датычна больш шырокага, небеларускага свету — канешне, шмат дзе ёсць тэндэнцыя не абмяжоўвацца толькі захаваннем экспанатаў, і можна прывесці мноства прыкладаў стварэння вельмі цікавых захапляльных канцэпцый. Але не трэба кагосьці капіраваць — трэба прадумаць і пражываць сваю асабістую гісторыю. Галоўнае — не спаць на музейных скарбах, не лічыць, што гэта ўсё, на што ты здатны. Зараз жа такі час, калі фінансавыя рэсурсы справа нават не другая — трэцяя! А першая — арыгінальная ідэя, якая бясцэнна.

Фота прадастаўлены музеём

“Гараж” з гламурам

У Маладзёжным тэатры эстрады прэзентавалі “Гараж” — праект, які будзе вяртаць форму існавання “гаражнага тэатра” і будаваць на творчых сустрэчах з артыстамі розных эстрадных плёнаў.

Надзяе БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Мастакі кіраўнік тэатра Уладзі Аршоўская выношвала гэта ідэю даўно, выказвала яе адразу пасля прызначэння на пасаду (гл. “К” № 8 за 2019 г.). Нарэшце, дзяснілася!

Вядучы — знакамiты Дзюдык Ваня. У ролі гаспадароў — гурт “Банцыты” (мiж iншым, леташня пераможца Нацыянальнай праміў ў галіне кавер-музыкі). Першымі гасцямі, што завіталі “на агнёк” і

кубачак кавы, сталі Жанэт, Шыр, Вольга Плотнікіна, Аляксандр Сухарэў, гурт “Правакацыя”, Вера Павлава. Чаро яшчэ жадаць? Вядома, далейшага развіцця. Да тэатры ў які бок?

Праект папярэдае вельмі цікавы і перспектыўны. Ён можа не проста ўпрыгожваць афішу, але і змяніць само абычай тэатра, а галоўнае — яго публіку, дэбiтэй. На тое скіраваны і забавляльна-інтэлектуальныя спектаклі — гульні з гасцямі. Невыпадкова адной з іх стала “расшыфроўка” — пераклад шматлікіх слоў з маладзёжнага слэнгу, якія з гумарам далі заарум імянуліся вядучы-запоўнічы гледачы ўсёх узрастаў.

Цікавымі былі самі размовы з гасцямі, складзеныя так, каб як мага больш разнабакова прадставіць вядомых артыстаў: зпытаны пра іх сем’і, хобі, iншыя жыццёвыя “фішкі”. Iншымі словамі, “першы блін” выйшаў на няк

не камяком — наадварт, надзіва шымады і да румян. I ўсё б добра, да, на мой погляд, у iншарашнім сваім выглядзе гэтае шоу захрасла дзесці пасэрзліва — як мiж двума разнымі па сваёй сутнасці фарматамi тэлевізыйнага і тэатральна-канцэртнага праектаў.

Арганізаванне не ўтойвалі, што арыентаваліся на “папулярныя іна ўсім свеце” Late night show, прапiсiўшы гэта нават у анатацыях. Але калі мы глядзім тэлепраграмы накіштаў таго ж “Вячэрняга Урганта”, дык ніколі не ачуняем, каб перад намі нарадкалася б новая музыка? Iмiтацыя такіх “рэпетыцыяў” магла б суправаджаць не толькі зржэсаваным “высвятленнем адпiснi” аднаго аднаго з гасцямі, але і незаўважна падладаным адукацыйнымi складаным.

А галоўнае — папулярныя маладых музыкантаў, знаёмчым з іх творчай “кухняй”.

дзіўна не за вчэрэй на кухні, а ў тэатральным крэсле, дык надойта і засумаваш, дык падобныя нязмушаныя сустрэчы-размовы не прадугледжваюць шэдэраў гламураў, а выпраменьваюць спакой і лёгкае разняволенне.

Яшчэ адной нестасоўкай уявілася сцэнаграфічнае абычай “Гаража”. Мяркуючы па анонсах, планавалася стварыць атмасферу сапраўднага гаража, хай і стылізаванага. Што ж, мэбля стварылі з падоўнай — праўда, чамусьці бялячкі, як першы снег. I якую мэбля! Вядучы ўвесь вечар стаіць за чымсьці накіштаў кафедр. Дый навокал усё зяе белым, бы ў наваголім ранішнік. I гэта гараж? Хутчэй, наўна-рамагiтыванае ўяўленне пра яго.

Разгаворыўшы такі праект, тэатр у чымсьці стаў заложнікам свайго памяшкання. Бо атмасфера гаража, да якой імянуліся аўтары, можа быць ікажасці стварыць на апапалей сцiннай пляцоўцы — у тым жа ОКi6 і iншым iншым заведдкам ангары з яго навіш, што арыентаваліся на “папулярныя іна ўсім свеце” Late night show, прапiсiўшы гэта нават у анатацыях.

Вар’явацца можа і нацыянальнае, прычым не толькі ў сэнсе змены расцiў. Ші ж не іцкава было б сэнсав, каб перад намі нарадкалася б новая музыка? Iмiтацыя такіх “рэпетыцыяў” магла б суправаджаць не толькі зржэсаваным “высвятленнем адпiснi” аднаго аднаго з гасцямі, але і незаўважна падладаным адукацыйнымi складаным.

А галоўнае — папулярныя маладых музыкантаў, знаёмчым з іх творчай “кухняй”.

Прэм’ера ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры — спектакль “Апошнія сведкі” па аднайменнай мастацка-дакументальнай кнізе Святлана Аляксевіч. Сапраўдныя жыццёвыя гісторыі, якія ўжо амаль не пачуеш ад тых, хто бачыў жахаваныя на ўласныя вочы ў дэбiтэй на нашай калектыўнай паміж на доўгі дзесяцігоддзі. Бо вайна — гэта не яе апісанне ў падручніку гісторыі, а кожная асобная смерць і сямейная трагедыя, кожны асобны вопыт перажывання вялікай страты.

Фота Наталіі РОСІНАВАЙ

“Апошнія сведкі”: шматгалоссе ў змроку

Рэжысёр Уланмыра Карыпаўбаеў заканава Расійскі дзяржаўны інстытут сцiнных мастацтваў, вучыцца ў лабрата Дзяржаўнай прэмii Расii, прафесара Генадзі Трацінненка. На мiнулым Мiжнародным маладзёжным тэатральным форуме “М.Е.т-кантас” малады рэжысёр быў запрошаны зрабіць эскіс да спектакля “Магчына поле” па аповеці Чынгiза Айтматова — разам з акцiёрамі тэатра. Далейшы, што мiнi апапалей планавана той жа мастацтва — Камілі Хуанінава — летась паставіла ў Магілёве “Жоўты пiсочка” навалюе апавесці Васіля Быкава, а таксама асыстрава Трацінненку, калі той стаў у якасці “Трох прыгледзў”. Так што кантакты з Санкт-Пецярбургам ужо трывалы і плённыя.

У iншарашнім прэм’ерыным спектаклі акцiёры распавядаюць гісторыі сведкаў вайны. Кожны сам абіраў для сябе матэрыял, жорсткі рамак рэжысёр не ставіў. Перад намі з’яўляюцца не героі страшнiх падзей часоў Вялікай Айчыннай вайны і нават не абязлічаныя асобы, а менавіта акцiёры, якія дзеляцца з гледачком, чаму выйраці менавіта такую гісторыю сараі шыраі пачаў. I пачаў сваіх апаведзў пераўтвараюцца ў дзельніцаў даўніны, што калектiўны, прапiсiўшы іх скрозь прызму свайго сiнэмаграфічнага ўспрымання, прапанаваў мне як слухачу. Зараз амаль не вылукаецца канцэртны альбомы, Reikit — безумоўна, шчiналова выключэнне. Тыя, што ўпершыню пазнаёміцца з камандай праз рэліз “Дрэва жыццi”, думаю, не пашкадуецца аб такой сустрэчы. А тоесцi, можа быць, дзякуючы ёй адкрывае для сябе і беларускі рок, і беларускі гістарычны, культуру і мову.

В. У адного з лепшых сучасных айчiнскіх рок-гуртоў дзве навіны: адна памешч — калектiўны зямiнi ў сваёй назве лiбу і на літару I, другая пабольш — каманда вытiсцiна чарговы пойна-фарматы альбом, яго і слухаем. Зноў, як і ў апошнія гады, “рэпiткi” перагляталі старадаўня беларускія песні, абнавіўшы іх аранжыроўкай і выкарыстоўваючы пры гэтым мноства розных iнструментаў. Выйшаў, можа быць, самы “кiслотны” па настрi рэліз ансамбля з уоб’яў яго дiакаграфікай. Кудысць зусiм улюбiў стаяць каляч музыканты, ну а там — самія іонасцi, з’явіліся, пiскадзi. Бонд працягвае расцi з наймавернай істiцы. Магчыма, для яго прыйшоў час паспрабаваць сябе ў канцэртным аўтарскім этна-спектаклі са скіраваным сюжэтам, альбо ж проста паставіць на сцiне якой-

праекцыя бышам “мiльгае”, трапеца, ствараючы апуване бясконцашi спіса — і пульсавы нашых сэрцаў. Важным элементом сцiнаграфіі (мастак — Аляксандр Язунiн) сталі чамаланы, расставленыя па сцiне. Напачатку спектакля кожны з апапалейнікаў бiра адзiн з іх — як нейкі груз мiнулага, вопыт-горб за спiной, пра які нiякiя расставіць і які шпiл будзе з ім назавуць. Паўна, вы з’верталі ўвагу, што лодка, пераказваючы ваяўнае іпалітэ, на ўсё жыццё захоўваючы звязку збiраць са стала і даяваць хлебныя крохалі, а не выкідаць іх. Значна, дробяць, але за ёй хавецца невычлывная трыма галошная дэпiцыя. Якога, дарчыні, уваголе не было, бо, як кажа адзiн з апапалейнікаў, вост дэпiцыя ў яго была вайна, гады маленства пра-мiнулі яго.

Гэтыя ж чамаланы выносяць на сцiну ў каны спектакля. Груз нiку-

Фота Яўгеніі АЛЕФІЕНКА

нікi ў ваяўнае падзеі. Абраны прыём дапамагае гледачу таксама “прымерны” на себе тыя падзеі. Толькі навошта было апраць усё ў дэпiцыі і кiячэсткая кашуля? Бо выгледзла гэта неж надаручна, незразумела, не ўспрымалае вокам.

У пачатку спектакля ўнікае спiс iмёнаў зiгнуўшы, іх узрост і горад, алкуць яны родам. Усё гэта праешыруеш на экран, але паверх яго на некаторай адлеглiсці нагiнуты вузкія дэяганальныя палосы. З-за гэтага

небудзе абрад. Не атрымаецца — нiнiга страшнага, такая “пауза” пойдзе толькі на карысць, як мне здаецца. Страшна, калі пад гулам той творчай моцы, якоу гурт здабыў, ён можа гэта сабiць.

Гэтыя ж чамаланы выносяць на сцiну ў каны спектакля. Груз нiку-

небудзе абрад. Не атрымаецца — нiнiга страшнага, такая “пауза” пойдзе толькі на карысць, як мне здаецца. Страшна, калі пад гулам той творчай моцы, якоу гурт здабыў, ён можа гэта сабiць.

небудзе абрад. Не атрымаецца — нiнiга страшнага, такая “пауза” пойдзе толькі на карысць, як мне здаецца. Страшна, калі пад гулам той творчай моцы, якоу гурт здабыў, ён можа гэта сабiць.

небудзе абрад. Не атрымаецца — нiнiга страшнага, такая “пауза” пойдзе толькі на карысць, як мне здаецца. Страшна, калі пад гулам той творчай моцы, якоу гурт здабыў, ён можа гэта сабiць.

небудзе абрад. Не атрымаецца — нiнiга страшнага, такая “пауза” пойдзе толькі на карысць, як мне здаецца. Страшна, калі пад гулам той творчай моцы, якоу гурт здабыў, ён можа гэта сабiць.

Вiдэа

Гурт “Палац”, кiлi на песню “Коцiк-бомк”
Але! Хаменка з калагамі выклiкае ў мяне ў любой свабодзе толькі найбiльшую павагу. “Палац” — гэта абодва героі памiраюць... I не ведаю iншiх, чi паравіш маленскіх гiляччымi і хiлчымi гiляччымi гэтае мiлае, крапальнае вiдэа і слухаць трэц, дзе гуныць “Палац” раздольны, а яго лiдар Ален Хаменка не толькі спiвае, але і начытвае тэкст. Хiба ў кампаніі дарослых, якія расцiмляюць б дзецям, што такое добра і што тае дрэзна ў нашым з вiкамі жыццi?..

Шаснаццаты “Арт-Жыжаль”

У Цэнтры сучасных мастацтваў, пляцоўка на Някрасова, працуе выніковая выстава XVI Мiжнароднага пленэру па керамцы “Арт-Жыжаль”. Пленэр праходзіў з 17 ліпеня па 6 жніўня і сабраў 21 мастака. Традыцыйна ў сучаснай творчай працы акрамя беларусаў бiруць удзел прадэсiяналы з Расii, Лiтвы, Малдова, Украіны краіны “далёкага замежжя”, у асноўным еўрапейскага. Так было і гэтым разам. Але сёлета спiс удзельнікiў папоўніўся прадстаўнікамі такіх экзатычных на беларускае ваяк краіны як Бразiлія і Егiпет.

На выставе.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ / Фота аўтара

Мне даволілася быць на выставе “Арт-Жыжаль”, жаль прайшлаў гуртiк з яго iншымi мастацтвамi Валерыем Катлыгіным. Таму, будучы ў гэме і ўважлівы праблема, што нам нiма чым дзякаваць, быцiм і нас значыніў і трыць.

Дыякуючы пленэру, Бабруйск ведае даўка за межамі Беларусі. Праўда, гэта вiдомасць збольшага ў межах мастакоўскіх асяродкаў. Але ў любым выпадку чiнiна станаючага вобраз горада, рэгіянаў, бадай, і ўсёй краіны.

Аднак для мяне больш iкавае тое, што пленэр застэаща творчай лабараторыі. Застэаща, усё

ўжо было на “Арт-Жыжаль” — і праца ў розных тэматычных напрамках, што больш уважліва скульптурнай пластыцы; і эксперыменты з формамі і фактурамi; і спалучэнне ў адным кантэксце розных нацыянальных традыцый і культурных уласцівасцiў; філасафiям і іранічнасцю, арыентацыя на грамадскія сабiствы і мастакоўскі суб’ектывiзм. Тое iнжэ можна прадумаць? I там не менш кожны чарговы “Арт-Жыжаль” не падобны на папярэдні.

Гэтым разам мне запамiніліся творы беларускіх мастакоў. У прыватнасці, пераход ў аб’ёмную кераміку дэяганальнай вываў Маргарыты Іванавой. Вынікае прасць, але iншт-наменным iнжэныяраў мастака з Турцыі Фiлiр’ы Гiкбелi. Эфектнае iнжэныяраў прайснорных форм бразiльскіх мастакаў Віянін Дiльш, Шырокая тэматычная і стылёвая разбэкава ў мастакоў з Расii — ад фальклорных вобразуў да абстрактных на аснове прайснорных форм. Для беларусаў на гэтым пленэры характэрнымі паўшаю да напрамкі — геаметрычны абстрактывiзм, які зноў — работы Яўгена Чаўдара, і апапалейнасць з настальнымi ноткамі — Валеры Катлыгін, Максім Катлыгін.

Але ў памiр дэспат, а пiтым, на жалё, надшыла чарга жыццёвымі. Магчыма, ён па-свойму любіў катавалініка, і не змог перанесці расстанне з ім.

Камiг’ітэранцы кiлi мне не занадта спадабаўся сваёй прымытываючым, напрошваецца iншае увавабленне гэтай песні, нешта накіштаў “Вошкiа ў тiмаше” Нарштыяна. Яе пацiшыла, што ў роліку вiць некалькі вядомых аб’ектаў Мiнска. А коцiца шчiна...

В. Мультыпльікацыйная гісторыя пра бяздомнага кат-летуеўнічкіна, якому, быцым бы, пашанцавала, калі яго ўзруў да сабе хай і не занадта прыкладны мужчына. Адна іцшчiслівага завяршыўшы кавіка не стравіла — яе абодва героі памiраюць... I не ведаю iншiх, чi паравіш маленскіх гiляччымi і хiлчымi гiляччымi гэтае мiлае, крапальнае вiдэа і слухаць трэц, дзе гуныць “Палац” раздольны, а яго лiдар Ален Хаменка не толькі спiвае, але і начытвае тэкст. Хiба ў кампаніі дарослых, якія расцiмляюць б дзецям, што такое добра і што тае дрэзна ў нашым з вiкамі жыццi?..

Аўдыя & Вiдэа

Алер КЛІМАЎ, спецыяліст караспадзiн “К”
Саргей БАНДАРШЧЫК, вядучы “Радзёі “Мiнск”
Саргей КЛІМАЎ, спецыяліст “Культура”, музычны крытык Алер КЛІМАЎ (В.).

Аўдыя

Гурт Love Machine, альбом Mind Control
А: Каб зразумець, што з сябе ўяўляюць чарговыя пошкі і знохадкі Пiтра, дастаткова паслухаць гэты запіс хiлiнны паўтары — далей усё будзе тое ж самае — тэмна, тэмна і яшчэ раз тэмна. Не музыка і не песня — тэмна, у чэварцы раз паўтараю. Асацыятыўна, я чамусьці прадставіў сабе працу нейкага мастака-парэтыста, які задумаў “Кiшына, а палатне апынуцца” тэчна, тэчна, запытан — вядзіла рожка кривая. Ручкі, ножкі, гурчiк — получыцца чалавечкi. У Кiшова з партнэрамі чалавечак і атрымаўся, а не чалавек.

В.: Пётр Кiшова, вядома, галава, але вось гэтая яго пiсатэса мяне пахiнула абсалюта абыякавым. Халоднае анга-мюнае тэчна, востем тракэй, змiкаванася ў адну дэдуцкую доржожу, оўмны, малафарэтычны бiт. Як выйкн — тутi смiяротна. Не, калі вам, ужо прабачце, прыслычэна “навося ў мiку” ў яким-небудзь нiчым клубе, дык наўпаўна, будзе ў кайдi пакабiаццiца пару хiлiн на танцiлiяццiца, пасля чаго спа-кiйна адлючэцца да таго часу, пакуль ахова не папрасiць вас па-спрабаваць вiдзiў наўсам з устаткаў і iншы паратл. Але асабiста я за зраўраў лад жыццiа, у мору праўды. I за здаровую музыку, а ад прапанаванай усё мае ўважліва iцшчэныя мурашкi ў спячку запалi.

Гурт Reikit, альбом “Дрэва жыццiа”
А.: Маладыя музыканты, ужо зроблена вельмі крута, з выдатным густам і прадумана да дробязь! Па-мойму, гэта Уладзімір Георгіевіч Мульвін кажаў, што калі артыст звартаецца да фольклору, то яму трэба быць вельмі асыроджым. Гурту, на мой погляд, удалося перадаць той нерв, які, мабыць, першачачтокова быў закладзены ў выбарчым iм для перапрацоўкi твораў. Атрымалася прачуць чужыя тэксты. Ва ўсякім выпадку, я захвалюся тымi гісторыямi — з далё-

25 кастрычніка ў Лідскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы адбыўся семінар “Вялікая Перамога: спадчына і нашчадкі”. У мерапрыемстве прынялі ўдзел супрацоўнікі царкоўна-прыходскіх, публічных і школьных бібліятэк, а таксама літаратары, краязнаўцы, педагогі і навучэнцы дзяржаўных устаноў адукацыі Ліды. Падчас імпрэзы, па словах загалючы аддзела бібліятэчнага маркетынгу Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Дар’і Маршчэвіч, прагучалі даклады пра ролі Царквы ў гады Вялікай Айчыннай вайны, пра адлюстраванне ваенных падзей у творах беларускіх пісьменнікаў ды іншыя.

Удзельніцы аматарскага аб’яднання для пажылых людзей “Элегантны ўзрост” сабраліся 27 кастрычніка ў Нававольскай сельскай бібліятэцы, што ў Шчучынскім раёне Гродзенскай вобласці, на сваё чарговае пасяджэнне — вечар раманса “Сумне раманс трывожна і светла”. Як піша нам бібліятэкар Марыя Бялоцкая, жанчыны падчас імпрэзы спраўдзілі адукацыю ў атмасферу XIX стагоддзя — часу рамантыкаў і лірыкаў, пазнаёміліся з гісторыяй узнікнення і развіцця раманса, з асноўнымі тагачаснымі паэмамі і кампазітарамі. Таксама ў гэты ж дзень у сельскай бібліятэцы прагучалі рускія гарадскія і цыганскія рамансы.

І апошняе. Як паведаміла нам метадыст Карэліцкай раённай бібліятэкі Наталія Казарэз, 25 кастрычніка ў раённай “кніжніцы” ладзіліся XIII Карэліцкія краязнаўчыя чытанні на тэму “Мінулае і сучаснае Карэліцкага краю”.

— *Удзельнікі краязнаўчых чытанняў з дапамогай мультымедыійнай устаноўкі змагі пацуць цікавыя і змястоўныя выступленні 18 дакладчыкаў навукова-практычнай катэгорыі, — піша аўтарка ліста. — Сярод дакладчыкаў былі краязнаўцы і навукоўцы, прадстаўнікі вышэйшых навуковых устаноў краіны, Інстытута гісторыі і Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі, музея-запаведніка “Нясвіж” і музея “Замкавы комплекс “Мір”, дома-музея Адама Міцкевіча ў Наваарудку, супрацоўнікі Карэліцкага Дома рамэстаў і Карэліцкай раённай бібліятэкі.*

У рамках мерапрыемства ўсе ахвотныя мелі магчымасць пазнаёміцца з арт-галерыяй “Гісторыя роднага краю”, краязнаўчымі матэрыяламі аддзела бібліятэчнага маркетынгу, фотавыставай краязнаўчых чытанняў мінулых гадоў, кніжнай выставай “Гонар зямлі Карэліцкай”, а таксама з сувенірнай прадукцыяй Карэліцкага раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці.

Буразь — вёска, якая як нельга лепш падыходзіць у якасці ілюстрацыі таго, што адбываецца ў тых месцах, дзе дэмаграфічная сітуацыя аптымізму зусім не выклікае, з сельскай культурай. Дзеяслоў “выжывае”, верагодна, найбольш дакладна характарызуе сітуацыю і з ёй, і з такімі населенымі пунктамі. Прачытаўшы ніжэйзгаданы матэрыял, напэўна, хтосьці назаве Буразь вёскай неперспектыўнай у плане свайго далейшага развіцця. Але мне вельмі хочацца верыць у тое, што яе жыхары ніколі не стануць гаварыць аб родным кутку і яго культуры “дажывае”...

Алег КЛІМАЎ / Мінск — вёска Буразь
Жыткавіцкага раёна — Мінск / Фота аўтара

Сельскі клуб фальклору — цэнтр культуры Буразі.

Фальклор як антыдэпрэсант

Ці быць песням і танцам у неперспектыўнай вёсцы?

Марыя Сапановіч.

НОВОШТА АНСАМБЛЮ БАЯН?

Да таго, як у 2011-м стаць мастацкім кіраўніком народнага фальклорнага этнаграфічнага ансамбля “Лянок” Буразьскага сельскага клуба фальклору, Валянціна Дарошка пятнаццаць гадоў прапрацавала бібліятэкарам у гэтай вёсцы. Некалькі гадоў таму бібліятэку аптымізавалі, і цяпер у Буразі існуе ўсяго адна ўстанова культуры, аб дзейнасці якой у дзень майго знаходжання ў дадзеным населеным пункце мне і распавяла Валянціна Віктараўна. Зрэшты, гутарылі мы з ёй і аб культурным жыцці вёскі наогул.

— Жыхары Буразі да самага канца спадзяваліся, што бібліятэку не зачынюць, — кажа спадарыня Дарошка. — Дзякуй Богу, без літаратуры мы не засталіся — раз на месяц да нас прыязджае бібліёбус. Аб тым, калі ён пад’едзе да клуба, апавяшчаюць людзей, і яны прыходзяць за кнігамі, часопісамі. Праўда, такіх маіх аднавяскоўцаў не шмат. А прывозіць і новыя творы, і свежыя

нумары. Так што ад літаратурных працаў не адстаем!

Свой калектыў яго кіраўнік выклікае на рэпетыцыі двойчы на тыдзень, у клубе яна вядзе і народныя бытвыя танцы. І працягвае выпытваць у землякоў пра тое, якія легенды, паданні, што маюць дачыненне да беларускай культуры і гісторыі, жывуць у іх сем’ях, каб потым выкарыстоўваць вусныя арэфакты ў пастаноўках ансамбля. Раз у сямідзёнку ў СКФ збіраецца дзіцячы гурток дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва “Умельныя рукі”, дзе плятуць з газетных трубочак кошкі, вазы, займаюцца макраме, вышыўкай.

— Школы ў нас няма ўжо даўным-даўно, ліквідавалі яе аж у савецкі час, — інфармуе Валянціна Віктараўна. — Сёння ў Буразі жыве каля ста чалавек, з іх школьнага ўзросту — шасціра, якія вучацца ў шостых — сёмых класах у вёсцы Зялёсочка, куды на вучобу іх адвозіць аўтобус. Яны і наведваюць гурток ДПМ.

Зразумела, спадарыня Валянціна задумваецца аб тым, што чакае клуб, фарміраванні далей, і з’явіцца новыя асобы менавіта

ў “Лянку”. Сын адной з артыстак ансамбля зараз спасцігае азы народнай творчасці ў каледжы мастацтваў, ён часам удзельнічае ў канцэртах калектыву. Але хто яшчэ ў выпадку патрэбы можа ўвайсці ў яго склад?

— Ужо і не ведаю, — уздымае мастацкі кіраўнік. — Пакуль мы жывем, будзем старацца захаваць і ансамбль. Трымае нас і на гэтым свеце, і ў мастацтве тое, што наш фальклор патрэбны людзям. Калектыў шмат ездзіць па раёне, гастролюючы па вёсках, яго запрашаюць на ўсякія конкурсы, фестывалі.

З часам у ходзе такіх падарожжаў штосці прыходзіць у непрыдатнасць. Так, баян, якому “сто гадоў у абыд”, сабраны з трох і патрабуе замены. З нагоды жа сінэчных касцюмаў і ботаў у “Лянку” — разнагалосіца: адны ўдзельнікі ансамбля мяркуюць, што і яны маюць патрэбу ў абнаўленні, другія цяперашнія задавальняюць. “Быццам бы, аб “дзробязі” вам кажам, — дзеліцца са мной артысты. — Але калі які ў Год малой радзімы палымаць і такія пытанні?” Ну, а на погляд наляццелага ў СДФ карэспандэнта

Валянціна Дарошка.

“К”, не лішня, па меншай меры, унутраным пакоям установы быў бы і рамонт.

Нягледзячы на зразумелыя праблемы, у святы вялікія і малыя сама Буразь без аўтэнтычных песень і скокаў, натуральных, не застаецца. Пералічваючы тыя мерапрыемствы, якія выплываюць на яе вуліцы, Валянціна Віктараўна асобна згадвае Дзень вёскі з яго Траецкім абрадам і Траецкімі ігрышчамі, калі на іх з’язджаюць іншыя фальклорныя калектывы раёна.

СУМНАЯ АРЫФМЕТЫКА

Сваім меркаваннем аб мясцовай культуры падзялілася і Марыя Сапановіч, што нарадзілася ў вёсцы Чарнічы, а ў Буразі жыве ўжо пяцьдзесят гадоў. “Цяпер у нас пяцьдзесят шэсць гадашарака, а калі я стоды пераехахла, выйшаўшы замуж, было сто дзесяць, — усмінае яна. — Падова ўжо пачынаюць у вёсцы, — адзінока, іх дзеці раз’ехаліся па гарадах. З жыўнасці тут засталіся ўсяго дзве каровы і пара коней. Калісьці працавала бібліятэка, зараз яе няма. Добра, клуб на месцы, а так бы мы зусім засумавалі, у

дэпрэсію запалі. Улетку, вядома, весялей, калі ўнукі з праўнукамі наведваюць. Дарэчы, успомніла! Ёсць і “вытаншы” — з Мазыра, Мінска — яны абнаўляюць хату бабур і дзядуляў. З Масквы быў адзін, бабуліну хату адрадзіў”.

Мая суразмоўніца з тых жыхароў Буразі, што з нецярпеннем чакаюць прыбыцця ў яе бібліёбуса. Не так даўно ён дастаўляў замовлены ёй раман Міхаіла Шалахава “Ціхі Дон”, які яна любіць перачытваць.

— З перасоўнага фельчарска-акушэрскага пункта таксама надаўна заязджалі, усім састарэлым вакцыну супраць грыпу ўвялі, — паведамляе спадарыня Сапановіч. — А бібліятэка ў мяне самой нядронная, магу як бібліёбус працаваць, — заябспечываць кнігамі паўвёскі!

Каментарый Марыі САПАНОВІЧ:

— У клуб мы — людзі пажылыя — цяпер радка ходзім. Аднак не было б “Лянка”, наогул дома сядзелі б, косткі грэлі. А, дачуўшыся пра канцэрт, з сіламі збірэцца, сяброўцы ў акно стукнеш і каўляеш. Усе канцэрты ансамбля — не толькі па вялікіх дахах, — святы для жыхароў Буразі. Дзякуй раённым і абласным уладам, якія нас не забываюць: вось гэтай восенню прыязджалі ансамблі з Лельчыцкага раёна — жывём мы небагата, але па два рублі аддалі за выступы і не пашкадавалі, падзеі гэта былі для вёскі. Шчыра кажучы, увагі хацелася б больш. У Дзень пажылых людзей можна ж было б падзеяфанаваш, справіцца, як мы жывём? А я, нягледзячы на тое, што перасоўваюся з цяжкасцю, прайшла па вёсцы з дзядушчамі з ансамбля, пачыналася з многімі, пашкавала іх здароўем. Дарогу нам трэба было б заасфальтаваць, а, калі няма такой магчымасці, то жвірам бы яе прысыпалі, ці што...

Істан дарог — паказчык таго, наколькі ўсё добра ці не вельмі з культурай у той ці іншай краіне. Іх у нас будзецца — і выдатных — няма. Проста не ўсім з імі адразу шанцуе. Напэўна, хутка дойдзе рукі і да Буразі. Жыхарам жа яе пашанцавала з культурным жыццём — яно там па-ранейшаму ёсць, у адрозненне ад вёсак, населеніцтва якіх зменшылася да такой ступені, што ўтрымліваць у іх адпаведныя ўстановы аднойчы для дзяржавы стала справай накладнай. Аднак, думаецца мне, у гэтым кантэксце лёсавызначальныя часы для дадзенага населенага пункта яшчэ наперадзе. А верыць, натуральна, хочацца ў лепшае.

Калі тэма рэзануе ўнутры цябе

Апошнім часам біяграфія фотамастачкі Таццяны ТКАЧОВАЙ у нечым нагадвае казку пра Папялушку. Яшчэ ўчора яе ніхто не ведаў нават у вузкім коле, а сёння ў ейным актыве — цэлая гронка прызоў на буйных міжнародных фестывалях і публікацыі ў найпрэстыжных замежных выданнях. І што самае дзіўнае ды прыемнае: Таня дамаглася ўсяго гэтага без “хайгу” і спекуляцый на хваравітых тэмах. А крапавая шчырасць — якая з’яўляецца галоўнай ейнай “зброяй” — не выклікае сумневаў нават у апошняга скептыка. Тым не менш, рэакцыю ейнай творчасці (і асабліва яе поспех) выклікае неадназначную... Карацей, нагодаў для размовы — больш чым трэба.

Ілья СВІРЫН

— Ты пачала ўсур’ез займацца фатаграфіяй параўнальна нядаўна, прычым ужо ў даволі сталым веку. Як так сталася, што яна зрабілася галоўнай часткай твайго жыцця?

— Мне пастаянна задаюць гэтакія пытанні, і штургу я адказваю на яго па-іншаму. Але праўдзівы адказ тут можа быць толькі адзін: так атрымалася. Так складалася жыццё. Я вучылася на ветэрынара, потым на культурнага менеджара ва Універсітэце культуры і мастацтваў... Але заўсёды карцела нешта стварыць. Чамусьці так сталася, што ў якасці сродку я выбрала фатаграфію. Ніякай асаблівай гісторыі пра бацьку, які па начах працягнуў стужку ў ваннай, у мяне ў запасе няма. Я проста раптам падумала: варта мне быць фатографам...

— Звычайна мастацкая адукцыя ў нас доўжыцца мінімум п’яць гадоў. Але ж фатаграфія можна навучыцца хіба на больш ці менш кароткатэрміновых курсах. Не так даўно ты скончыла такія, а цяпер ужо сама выкладаеш на іншых...

— Лічу, любая адукцыя важная. Але яшчэ важней тое, як ты прымяняеш засвоенае там на практыцы. Аднавядна, у кожным разе ўсё залежыць ад цябе. У свой час я патрапіла ў правільнае для сябе месца — Акадэмію фатаграфіі ў Піцеры. Пазнаёмілася там з людзьмі, якія сталі маімі сябрамі. Для мяне гэта быў моцны штуршок — не ведаю, як для іншых. Таму нават кароткатэрміновымі курсамі не варта грэбаваць. Хаця, натуральна, нейкі аналаг Кара-леўскай акадэміі мастацтваў, якая існуе ў Нідэрландах, нам бы таксама зусім не пашкодзіў. Дый марыш, як кажуць, не шкодна.

— Працягнем шэраг банальных пытанняў. Што важна, каб стаць фатографам? Тэхнічныя навыві? Кола зносінаў? Інтэлектуальны бэкграўнд?

— Сёння самае цікавае, што ёсць у фатаграфіі — гэта мы самі. Дый, мабыць, так было заўсёды. Тэхнічныя навыві важныя, але не галоўныя. Кола зносінаў — такса-

ма. Галоўнае тое, што ты хочаш сказаць. І вельмі важна яшчэ быць open minded ды не пераставаць здзіўляцца — напрыклад, калі лісце штовосень падае долу. Уласна, гэта неабходная якасць для любой творчай прафесіі.

— Твой Гран-пры на буйным міжнародным фестывалі “Фотапарад у Вуглічы” справакаваў скандал у фотасупольнасці. Пасівець мэтры дапытваліся: як гэта серыя фантальных партрэтаў бабулі на фоне дывана была прызнаная лепшай сярод твораў 800 з вывай і пошукам ракурсаў? І ці можна тут наогул казаць пра фотамастацтва?

— Думаю, можна. У дачыненні да мастацтва сёння, на мой погляд, ні ў якім разе нельга ўжываць тыя ж крытэрыі, што і да рамства. Крытэрыі тут павінны быць зусім іншымі. У выпадку з серыяй “Сезоны Веры” (92-гадовая жыхарка Валожына прымярае назапашаныя ў сваёй шафе строі ды распавядае звязаныя з імі гісторыі... і ў ейных вачах быў лютэраў адбіваецца ўсё XX стагоддзе — І.С.) важная найперш не якасць выявы, а цэльнасць выказвання. Перакананая, што фатаграфія даўно адыйшла ад тых тэхнічных і тэматычных рамак, у межах якіх дасюль застаюцца многія нашы мэтры. А з тымі людзьмі, якія лічаць, што галоўнае, каб лісток на здымку быў максімальна рэзкім або знаходзіўся ў зоне залатога сячэння, мяні проста існуем у розных вымярэннях.

— Але ці застаецца твая творчасць фатаграфіяй? Або, можа, лепей вынайці для яе нейкае іншае вызначэнне — скажам, візуальную антрапалогію?

— Сёння мне цікавае кіно, хачу рухацца ў гэтым напрамку. Для мяне “Сезоны Веры” — гэта кіно. Але называй, вядома, як хочаш. У “Сезонах” сюжэт прасты, аднак прыстасе вока ды розум у той прастане спазнаюць вельмі шмат насяненняў. Можна, менавіта таму гэты праект займеў столькі вядуўкаў — як сярод прафесіяналаў, так і сярод прастай аўдыторыі.

— Так, розгалас ён меў папраўдзе неверагодны — чаго варта хіба б публікацыя гэ-

Таццяна Ткачова.

У шафе 92-гадовай Веры захоўваецца не толькі яе гардэроб, але і ўспаміны.

тай серыі фота ў легендарнай брытанскай The Guardian! Але, разам з тым, і неадназначны...

— І гэта вельмі крута! Файна, калі мая работа выклікае спрэчкі. Гэта дае магчымасць расці — і мне, і глядачам. У выніку, выйграюць усе. Урэшце, мы, людзі, адрозніваемся ад іншых жывых істотаў найперш тым, што ўмеем думаць і гаварыць. І так мала карыстаемся гэтым дарам! Дакладней, гаварыць мы акарат умеем, а вось слухаць іншых...

— Твае фота зробленыя яўна не адстароненым позіркам — яны літаральна набываюць суб’ектыўнасцю ды эмпатыі. Ці не шкодзіць гэта раскрыццю тэмы?

— Думаю, не. Кожны аўтар сам абрае, якім шляхам яму рушыць. Пагатоў, насамрэч я выбудоўваю пэўную дыстанцыю паміж мною і героямі — зусім без яе нельга. Што тычыцца Веры, гэта якраз выключэнне з правілаў: мы з ёй сталі папраўдзе блізкімі сяброўкамі, і я не бачу тут нічога дрэннага. Правіла можа быць хіба адно: заўсёды трэба рабіць так, як ты адчуваеш — вось і ўсё.

Серыя “Маластоўка” — пэтычнае прысвячэнне роднай вёсцы... і свайму мінуламу.

— Я ведаю тры твае серыі, і ўсе яны вельмі розныя. Лір’ячкая і праікіёная “Маластоўка”, прысвечаная твай роднай вёсцы, далей “Сезоны Веры” — і раптам праект пра жанчыны, якія некалі зрабілі абарты. Што паміж імі агульнага?

— Выбар тэмы — гэта не палым у неба. Агульны тут найперш першапачатковы імпульс — цікавасць і жаданне паглыбіцца. Ніколі ў такі момант не думаю пра перамогі на конкурсах ды іншыя “плюшкі”. Дбаю толькі пра тое, каб зрабіць такі візуальны шэраг, які

будзе пасаваць гісторыі і перадаваць мае адчуванні.

Мне цікава экстрапаліваць свой досвед, звязаны з абранымі тэмамі. Кожны мой праект у пэўнай меры аўтабіяграфічны — хаця гэта зусім не значыць, быццам мне давялося паспытаць нешта падобна да таго, што перажылі мае героіні. Але мне карціць тую тэму асэнсаваць, глыбока прачуць. Для мяне гэта вельмі важна — іначай не атрымаецца шчырай работы. Калі тэма не рэзануе ўнутры цябе — значыць, ты будзеш хлусіць сам сабе. І хто ж табе тады паверыць?

— Ты займаешся не толькі творчымі праектамі, але і працуеш фотакарам у газете “Звязда”, зьмяеш на замову. Ці ёсць паміж гэтымі гранямі твай фотапрактыкі хіба б нешта агульнае?

— Прычыну тут, думаецца, тлумачыць не варта: усім трэба за нешта жыць. Натуральна, аўтарскімі праектамі зарабіць не так і лёгка. Я шмат працавала над “Сезонамі Веры”, і толькі праз пэўны час была публікацыя ў “Такіе дела”, а праз

кажуць, быццам мае здымкі не вельмі пасуюць фармату СМІ. Можна, яно і так. Але мне здаецца, што ў блізкай будучыні фотарэпартаж у чыстым выглядзе наогул не будзе. Бо паўсюдна запануе фатаграфія аўтарская, фатаграфія меркаванняя.

— Ці лёгка табе выбудоўваць адносіны з тваімі героямі? Пагатоў фатограф — у адрозненне, скажам, ад пісьменніка — дужа ад іх залежыць. Ці няма непаразумеў, напрокаў у “паразітаванні” на чужым лёсе?

— Не, такіх папрокаў мне чуць не даводзілася. Тым болей, заўсёды стаўлю перад сабою галоўную мэту: я не павінна сваіх героінь падводзіць. Лічу, у гэтым найперш і ёсць прафесіяналізм — а не ў кампазіцыі здымка. Этэчныя моманты — гэта прыярытэт. Калі я прашу іншага чалавека на ўвесь свет распавесці асабістыя рэчы, я павінна яго запэўніць, што ён не будзе ў выніку пакрыўджаны. І ў мяне так атрымлівалася. Дума-ла, мне будзе вельмі цяжка працаваць з жанчынамі, якія зрабілі абарты. Але ніводная не адмовілася ўдзельнічаць у праекце. А пасля яго публікацыі ні з адной з іх не сапсавалася адносіны.

— Ты часта паказваеш свае працы за мяжой. Як цябе там устрымаюць — праз прызму краіны або адасоблена?

— Скажу шчыра: за мяжой не тое каб надта цікавяцца нашай лакальнай праблематыкай. І ведаеш чаму: бо мы такія самыя, як усе людзі на зямлі! Старасць, смерць, страх... думаеш, у Аўстраліі гэта адчуваюць некай іначай, ніж тут у Мінску? Гэтыя тэмы не ведаюць геаграфічных межаў. Я заўсёды перакананая: калі ты робіш тое, што цябе сапраўды ўзрушае, яно ляжа на культурнай коды і іншых людзей, на якім бы мацерыку яны ні жылі.

— А як табе працуецца з замежнымі выданнямі? Гэта тым болей цікава, што ў Беларусі, здаецца, ніводнае буйное СМІ не публікуе аўтарскія фотапраекты.

— Гэта проста казка! Ты адчуваеш сябе... аўтарам! Першы мой досвед — буйны расійскі партал “Такіе дела”. Была шчыра зліўленая, калі рэдактар удакладніў усе дробязі і сам закрунуў тэму ганарару. У нас жа фатографія-фрылансеры вымушаныя стаяць з працягнутай рукой і пытаць: калі ж вы мне заплаціце? Яны амаль зусім не абароненыя, таму і пачуваюцца як бедныя сваякі. Цяжка мне потым вяртацца ў нашу рэчаіснасць...

— Можна, ты ўжо гатовая распавесці пра наступныя свае праекты?

— Не, не гатовая: хай яны спачатку ўрэжаныся. А калі ты ўжо хочаш задаць пытанне пра будучыню і перспектывы, адкажу на яго так: хачу, каб на Беларусі быў арт-рынак, на якім знайшлося б месца і для аўтарскага фота. Дзіцячыя мары, ці не так? **К**

Адна з адметнасцяў XXVI МКФ “Лістапад” — суправаджэнне фестывальнай праграмы фатаграфічнымі выставамі. Па маіх назіраннях, ідэя вылілася ў такі гучны акорд толькі сёлета. Глыбокі, нагружаны сэнсамі бэкстэйдж аднога з найвядомейшых фільмаў Андрэя Таркоўскага — выстава “Саларыс. Данатас Баніёніс” і звонкі, прыбраны фасад сусветнай кінаіндустрыі — у “Зорках / Знакамітасцях у аб’ектыве Алега Лукашэвіча і Аляксандра Аляксеева”. Выставы можна паглядзець на працягу бліжэйшых двух тыдняў.

АЗІРНУЎШЫСЯ НА КАШТОУНАСЦІ БАЊІЁНІСА

У Музеі гісторыі беларускага кіно вам дакладна захочацца перагледзець “Саларыс”. Фільм 1971 года, з прызам журы Канскага фестывалю ў 1972-м. З яскравым шлейфам шасцідзясятнікаў, з філасофій “адлігі”, з ідэямі абнаўлення... Усё сышлося ў гэтай стужцы: польскі раман неверагоднага Станіслава Лема, геній Андрэя Таркоўскага і літоўская спявадальнасць — Данатас Баніёніс. Вядома, Наталія Бандарчук і іншыя выдатныя акцёры, але па часе сугала яшчэ больш значная ў тэатры акалічнасць: толькі што выйшаў фільм Стэнлі Кубрыка “2001 год: Касмічная Адысея” і ў кіраўніцтва кінагаліны краіны паўстала жаданне даць савецкі “адказ” амерыканскай кінафантастыцы. З прычыны таго, што ідэалогія праектаў была рознай, і тут саборнічаць сэнсу не мела: “Саларыс” вырашылі падтрымаць у тэхналагічным плане. Бюджэт вылучылі велізарны — адзін мільён рублёў.

Выстава “Саларыс. Данатас Баніёніс” мае падзагаловак: “Як акцёр Данатас Баніёніс бачыў, адчуваў і разумее фільм “Саларыс”. І яна дакладна не пра бюджэт. Фатаграфіі і невялікія дзённікавыя запісы ўводзяць гледача ў кантэкст разважанняў над фільмам: аказваецца, Лем быў расчараваны ў жыхах Зямлі, і спадзяваўся на магчымасці Космасу, а Таркоўскі, наадварот, рабіў фільм пра пакаяннае вяртанне ўсё ж такі на Зямлю; пакланенне перад прыродай стваральнікі фільма неабвержна звязалі з тэмай і маральнасцю. “Зрабіўшы адзін новы крок у пазнанні прыроды, неабходна другую нагу паставіць на маральную прыступку”, — напісаў у сваіх нататках Данатас Баніёніс.

Куратар выставы Юозас Благжонас, дырэктар Літоўскага архіва літаратуры і мастацтва, падрыхтаваў для экспазіцыі вялікую серыю фотаздымкаў, лісты і дакументы, якія не экспанаваліся раней. У выніку выстава атрымалася не проста суправаджэннем да фільма і фестывалю, як гэта часта бывае. Куратар здолеў займацца распавесці аб складаных, часта інтэлектуальных рэчах, запыліць гледача ў іншыя сэнсы і мову, адронны ад тых, што мы бачым у кінематографіе апошніх гадоў.

Таму я і думаю, што “Саларыс” захочацца перагледзець яшчэ раз. Усё ж такі 1971 год — гэта вялікая дыстанцыя, цікава правяршыць карціну на трываласць, адчуць яе асаблівую атмасферу.

Паглядзець у вочы

Фатаграфія на “Лістападзе”: ад нататкаў да магіі кіно

Фота прадастаўлены аўтарамі

На выставе “Зоркі/Знакамітасці ў аб’ектыве Алега Лукашэвіча і Аляксандра Аляксеева”.

Кадры з выставы “Саларыс. Данатас Баніёніс” прадастаўлены арганізатарамі выставы.

ПАГЛЯДЗЕЦЬ У ВОЧЫ ТАРАНЦІНА

Да аўтараў праекта “Stars/Знакамітасці” Алега Лукашэвіча і Аляксандра Аляксеева ў мяне было толькі адно пытанне: у чым феномен зорак, а ў нашым выпадку, чаму іх фатаграфіі так прыцягваюць позірк? Бо ўсё, што мы ведаем пра рэкламу, індустрыю, PR і гэтак далей працуе “супраць”, але ў соты раз мы ўзіраемся ў абліччы і глядзім рэпартажы з чырвоных дарожак.

Пра ўсё па парадку. На міжнародных кінафестывалах Алег Лукашэвіч працуе з 1996 года, ён быў першым беларускім журналістам, які адкрыў для тэлегледачоў МКФ класа “А”. Спачатку былі Каны, за імі рушылі Венецыя і Берлін. Да праекта далучыўся Аляксандр Аляксееў — цяпер у архіве каманды мноства інтэрв’ю, фатаграфій, аўтографу і падарункаў. І гэта велізарны досвед і праца, якую фо-

тапраект “Stars/Знакамітасці” адкрывае толькі збольшага. Таму чырвоная дарожка ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага, па якой гледачы ўваходзяць на выставу, гэта ў поўнай меры дарожка для Алега і Аляксандра. Ім сапраўды ўдалося прафесійна паразмаўляць і паглядзець у вочы самым вядомым, “багатым і знакамітым”, “культавым” і “легендарным”. Мас-медыя прадумалі шмат азначэнняў, але шматпы толькі раздражняюць... Дык вось, на пытанне аб прыцягальнасці “зорак” Аляксандр адказвае:

— Гэта эксклюзіўныя фатаграфіі, мы працавалі з тымі людзьмі. Яны сапраўды выбітныя асобы, і робяць выключнае кіно. Вы ні з кім не пераб’ягаеце мастацтва Таранціна! Вы пазнаеце кожнага, таму што ў кожнай асобе тут свой унутраны свет, які яны вынеслі ў сусветнае кіно, у разрад сусветных дасягненняў. Плюс, вядома, у абліччы “зорак” ёсць магія, адлюстраваная магія самога кінематографіста.

Таранціна, Мадона, Стывен Спілберг, Фані Ардан, Кшышпаф Занусі, Пітэр Грынзэй, Катрын Дэнеў, Вудзі Алэн, Брэд Піт, Анжэліна Джолі, Ніколі Кідман, Анджэй Вайда, Элізабет Тэйлар — сто персанажаў, тысячы кінагісторый і культурны пласт другой паловы мінулага стагоддзя і пачатку гэтага. Нябачна прысутнічае ў кадры бэкграўнд аўтараў, іх шматлікія выдывецкія і мастацкія праекты. Зрэшты, яны не толькі адгалваваюць свой альбом “Спадчына Беларусі” Алег і Аляксандр дарылі Кшышпафу Занусі і іншым суразмоўцам, і гэтыя кадры таксама выстаўлены ў галерэі.

Экспазіцыйны дызайн — падобенства да цёмных кіназалаў — прыводзіць гледача бышчам бы ў кіназатр. Работы розных фармаўтаў, памятнаыя запрашэнні і буклеты, відэаздымка робяць глядацкае ўспрыманне больш поўным.

Глянц застаецца глянцам, але ловіць сябе на думках усё ж такі пра асоб, на ўспамінах пра фільмы. А яшчэ больш важна, што гледачу перадаецца захваленне Алега Лукашэвіча і Аляксандра Аляксеева сваімі героямі, іх любоў да кіно. Вось гэта прызнанне, нават эіфарыя, мабыць, галоўнае.

Любоў ГАЎРЫЛЮК,
арт-журналіст

Пасля таго, як у 1991 годзе Беларусь стала незалежнай і суверэннай дзяржавай, у яе жыхароў значна павялічылася цікавасць да ўласнай гісторыі і культуры. Менавіта гэтым можна патлумачыць немалы інтарэс нашай грамадскасці да выхаду ў свет кнігі Сяргея Лютко "Великое наследие Беларуси", якая не так даўно з'явілася ў выдавецтве "Беларусь". Што ж у ёй адметнага? Чым гэтае выданне адрозніваецца ад папярэдніх? Што ў ім новага, цікавага і каштоўнага?

Ва "Уступе" да кнігі яе аўтар падкрэслівае, што дасягненні навукі і культуры належыць усяму свету, а не асобнай нацыі. І таму распаўсюджваючы кнігадрукаванне на ўсходне-еўрапейскіх землях, ствараючы падвосты флот Расіі, распрацоўваючы асновы ракетабудавніцтва, даследуючы Чылі і Сібір, пакараючы космас, ураджэнцы Беларусі зрабілі свой унёсак у развіццё ўсяго чалавечтва.

У ДАСТУПНАЙ ФОРМЕ

Сяргей Лютко адзначае, што кніга ставіць за мэту ў прастай і даступнай форме паказаць найвялікшыя дасягненні нашых суайчыннікаў ва ўсіх накірунках чалавечай дзейнасці: навуцы, культуры, ваеннай справе, палітыцы. Ён акцэнтуюе ўвагу чытачоў на тым, што гаворка пойдзе толькі аб імёнах шырока вядомых па-за межамі нашай Радзімы. На жаль, не ўсе з іх сёння ўспрымаюцца як нацыянальныя героі Беларусі. Таму яшчэ адна мэта кнігі — увякавіць іх светлую памяць і лішні раз нагадаць чытачу імёны, якімі з поўным правам можа ганарыцца наша Айчына.

У чым вартасці выдання? Найперш, аўтару і сапраўды удалося дасягнуць пастаўленай мэты — стварыць цікавыя і папулярныя нарысы аб вялікіх вучоных і вынаходніках, вядомых палітыкаў і праслаўленых палкаводцаў, музыкантаў і мастаках, слаўных падарожнікаў і першаадкрывальнікаў, манархаў і пэтрах, духоўных асобаў і пісьмемнікаў. Сярод іх — постачі розных эпох: святая заступніца Русі Еўфрасіння Полацкая і "Залатавуст" Кірыл Тураўскі, нястомны даследчык Забайкалля і Усходняй Сібіры Ян Чэрскі, дыпламат і ўсходнаўаўша Язэп Гашкевіч, палярнік, акадэмік і астраном Ота Шмідт, які ўзначальваў несыяротную адысею чалюскінцаў, і многія-многія іншыя.

Нельга не згадзіцца з Сяргеем Лютко, што ў самых розных кутках зямнога шара мы маем магчымасць бачыць сведчанні іх удзячных сучаснікаў і нашчадкаў — помнікі матэрыяльнай і духоўнай культуры, назвы географічных аб'ектаў, вуліц і плошчаў.

І вельмі добра, што ў дадатку да кнігі дадзены багаты факталагічны матэрыял — радаслоўная табліца Полацкіх князёў

Наш унёсак у цывілізацыю

Рагвалодавічаў, спіс Вялікіх князёў Літоўскіх з указаннем даты праўлення, каралей Рэчы Паспалітай — Вялікіх князёў Літоўскіх, расійскіх імператараў. Наўрад ці паспаліты чытач мае гэтыя звесткі пад рукой.

ПРОСТА "ПАПУЛЯРНАЕ"

Што ж, маляўніча апісаўшы некаторыя вартасці кнігі Сяргея Лютко, пяройдзем зараз да куды менш прыемнай часткі кожнай рэцэнзіі — недахопаў. Пагатоў, выданне, на жаль, іх не пазбаўлена.

Па-першае, у ім няма амаль нічога новага. Россып прадстаўленых там фактаў

можна адшукать у публікацыях іншых аўтараў. За выключэннем хіба думкі аўтара, што датай першага летапіснага ўпамінання Полацка трэба лічыць 864-ты год, а не 862-гі, як гэта прынята ў айчынным гістарыяграфіі.

Па-другое, больш мэтазгодна было б назваць гэтую кнігу "Великое наследие белорусских земель", а не "Великое наследие Беларуси". Фактычна, дзяржаўнасць Беларусі пачынаецца з дзвюх дат: 25 сакавіка 1918 года і 1 студзеня 1919 года. Хаця абсалютна бясспрэчна, што нашы продкі яшчэ прынамсі з IX стагоддзя стваралі для сённяшняй дзяржавы падмурак.

Па-трэцяе, рэцэнзуемае выданне пазначана як "навукова-папулярнае". Хаця насамрэч трэба было назваць яго проста "папулярным", бо навуковым яго называць не выпадае. Справа ў тым, што ва ўсёй кнізе няма ніводнай навуковай спасылкі.

Па-чацвёртае, паводле заданых аўтарам умоваў, гетман Вялікага Княства Літоўскага, кампазітар, паэт, мецэнат Міхаіл Казімір Агінскі (1728 — 1800) не павінен быў стаць адным з герояў дадзенай кнігі, бо ён нарадзіўся ў Варшаве. Зрэшты, тут было лёгка знайсці іншае выйсце: чаму б не пашырыць межы і ўключыць у лік герояў кнігі тыя слаўныя постаці, якія нарадзіліся не на нашых землях, але найбольш правялі сябе менавіта тут? Тады б аповед пра стваральніка канала ў Палессі і тэатра ў Слоніме быў бы цалкам дарэчы.

Нарыс "Белорусские корни" прысвечаны жыццю і дзейнас-

ці Адама Чартарыйскага, Міхаіла Глінкі, Мікалая Пржавальскага, Фёдара Дастаеўскага, Соф'і Кавалеўскай, Генрыхы Сянкевіча. Але ж яны таксама не былі ўраджэнцамі Беларусі — хаця аўтар кнігі і рэдакцыя выдавецтва "Беларусь" у анатацыі падкрэслілі, што "кніга расказвае о белорусах и уроженцах Беларуси".

Па-пятае, нарыс пра Тадэвуша Касцюшку пачынаецца са сцвярджэння, што ён "ці не самы вядомы ў свеце беларус". Думаю, гэта некарэктнасць. Наўрад ці герой Рэчы Паспалітай калісьці называў сябе менавіта беларусам.

га прэзідэнта Ізраіля Залмана Шазара — Шневура Залман Рубашоў.

Недаравальна і дзіўна, што кандыдат гістарычных навук Сяргей Лютко пераблытаў біяграфічныя дадзеныя вядомага амерыканскага пісьменніка-фантаста Айзэка Азімава ў матэрыяле "Три закона робототехники". Ён сцвярджае, што Азімаў "нарадзіўся на Гомельшчыне ў мястэчку Пятровічы Клімавіцкага павета (праўда, цяпер гэта на тэрыторыі Расіі)". Аднак няцяжка даведацца, што насамрэч той павет уваходзіў у Магілёўскую губерню. Таму хочацца запытацца ў аўтара: прычым тут Гомельшчына?

Да ўсяго, сёння былое мястэчка, а цяпер вёска Пятровічы ўваходзіць у склад Шуміцкага раёна Смаленскай вобласці. І таму можна спрачацца, ці варта было пісаць пра Азімава ў гэтай кнізе. Аўтар гэтых радкоў лічыць: калі мы гаворым, што нехта нарадзіўся на беларускіх землях, дык маем на ўвазе тэрыторыю Рэспублікі Беларусь у сучасных межах.

У матэрыяле "Первая в мире женщина-космонавт" Сяргей Лютко без ніякай спасылкі катэгорычна сцвярджае, што "Валяціна Церашкова нарадзілася ў Яраслаўскай вобласці ў сям'і беларусаў". Чаму гэтак сцвярджэнне выклікае пэўны сумнеў? Здавалася б, ужо адразу пасля палёту Церашковай, які адбыўся 19 — 20 чэрвеня 1963 года, газета "Известия" пісала, што яе маці родам з Віцебскай вобласці. Ды і ў адпаведным артыкуле "Беларускай энцыклапедыі" адзначаецца, што бацькі жынчыны-касманаўта "з Беларусі". Але там не гаворыцца, што яны былі беларусамі — а гэта не адно і тое ж. Таму пытанне застаецца адкрытым.

Думаецца, ўсіх гэтых недахопаў можна было б пазбегнуць, калі б выдавецтва "Беларусь" спачатку перадала тэкст рукапісу Сяргея Лютко дасведчанаму рэцэнзенту.

Але бадай самае галоўнае — тое, што кніга аб'ёмна і комплексна адлюстроўвае той унёсак, "які зрабілі нашы суайчыннікі ў росквіт чалавечтва і развіццё міра на Зямлі", як піша сам аўтар. Безумоўна, мільёны жыхароў Рэспублікі Беларусь і прадстаўнікоў беларускай дыяспары ў розных краінах свету могуць па праву ганарыцца іх вялікай спадчынай.

Эмануіл ЮФЕ, прафесар БДПУ, доктар гістарычных навук

(Працяг.
Пачатак у №№ 43 — 45)

"ТАРЧМЯ ЛЯЦЯЦЬ ТРАДЫЦЫІ І ШТАМПЫ"

Эксперыменты рэжысэра-дэбютанта Уладзіміра Корш-Сабліна ў галіне формы ў яго фільме "У агні народжаная" ўражаюць і сёння. Плакатнасць, сімвалізм — гэта вядомыя ўплыў "Арсенала" Даўжэнікі, бясспрэчна, — "Бранясноса "Пацёмкін" Эйзенштэйна. Такіх уплываў заромашча не выпадае: у каго вучыцца, як не ў вялікіх майстроў!

Водукі на карціну "У агні народжаная" былі супярэчлівыя, але станоўчыя пераважылі. 3 рэцэнзій тых гадоў:

"Тарчмя ляцяць традыцыі і штатпы. Імклывы патак вобразаў і сымбалаў прырываецца праз экран і плешча гарачай хваляй у сэрца".

"Гэта — мова новага мастацтва... Смелае наватарства ідзе ад тэй самай крыніцы, адкуль бяруць свой пачатак работы Эйзенштэйна".

"Яскравыя малюнкі шуканыя "кветкі шчасця" робяць карціну глыбока эмацыянальнай".

"Первая большая настольная победа Белгоскино".

"Карціну нужно показывать широкому массам города и деревни..."

Якім рэжысёр-пачатковец быў напачатку 1930-ых? Мне пашчасціла даведацца праз гэта праз сем дзесяцігоддзяў ад ужо адзінага талды жывога чалавека, які столькі часу ведаў Корш-Сабліна асабіста — пісьмемніка Максіма Лужаніна. У 2000-м мы зымалі яго для майго фільма "Разам з ім", прысвечанага 100-годдзю Корша.

— Да студыі "Белдзяржкіно" цягнулася літаратурная моладзь, будучыя сцэнарысты, у тым ліку, і я. — распавёў класік. — Ужо чвэрць стагоддзя няма на свеце Корша, а я быццам бачу, як няветлай халоднай парой лістапада мы павольна рушым у Ленінградзе ўздоўж канала. У яго было шырокае кола інтарсаў. Скажам, на гэтай жа ўзбярэжнай Корш раптам мог працягваць верш Гумілёва: "Пуля, ім оплітаа, просвітит / Над сядою встепенной Двиной. / Пуля, ім оплітаа, грудь мою отыщит — / Она пришла за мной. / Унаду, смертельно затосую..."

Вось яго як! Той заўсёды строі і заклапочаны, часам жорсткі і саркастычны Корш, якім яго ўспрымаў, у няспешным маналогу старога Лужаніна адкрываецца з нейкага патаемнага боку. Дзіця свайго часу, заўсёды законааслуханныя камуніст, аказваецца, у тую змрочную і небяспечную пару чытаў усплы верш Мікалая Гумілёва — яго Раскатынага і ўвогуле забароненага паэта!

А потым я дазнаюся, што Корш хаваў пад матрацам кавалерыйскую шаблю з гравіроўкай "За храбрость".

Уладзімір Корш-Саблін і Ісаак Дунаеўскі.

“Першы ўзвод”.

Чалавек з канала Грыбаедава

Да 95-годдзя
беларускага кіно

З ЛЁГКАЙ РУКІ КОРША

На вуліцы Гарохавай у Санкт-Пецярбургу найбольшую ўвагу прыцягвае той дом, дзе жыў Грышка Распуцін — там увесь час соўгаюцца турысты. Але нам куды больш цікавы іншы будынак — другі ад пачатку вуліцы. На ім мемарыяльная дошка, якая нагадвае, што тут жыў вядомы савецкі кампазітар... Я б дадаў: “Самы вядомы”. Дый як не стаць вядомым прадстаўніку даваеннай піцёрскай багемы? Дыржор Ленінградскага мюзік-хола Ісаак Дунаеўскі яшчэ да свайго прыходу ў кіно быў заможным і, напэўна, лысым.

Уласная музыка перапаўняла яго. Упэўнены ў сваім таленце, ён сноўдаўся па студыі “Ленфільм” — яна там, за Нявой, на Пётраградскім баку, — і ледзь не браў за грудкі рэжысёраў з назойлівай прапановай стварыць саўндтрэк да іх фільмаў. Тыя адмахваліся.

І ўжо дакладна — я чуў гэта ад ветэранаў “Белдзяржкіно” — назаяў тымі ж прапановамі рэжысёрам беларускай студыі. І тыя таксама адмахваліся. Акрамя аднаго: ён акурат запуксаўся з першым беларускім гукавым фільмам “Першы ўзвод”. Імя рэжысёра — Уладзімір Корш-Саблін.

Амбіцыйныя расійскія кіназнаўцы і музыкантаўці адрываюць славу Дунаеўскага-кінакампазітара са снежня 1934 года, з прэм’еры музычнай камедыі “Вясёлыя робяты” з Уцёсавым і Арловай.

Але не! Яго кінэдэбют адбыўся на паўтара гады раней: 23 лютага 1933 года, у День Чырвонай Арміі, калі выйшаў на экраны “Першы ўзвод”. І ўсё таму, што выслушаўшы ў калідоры “Белдзяржкіно” прапанову дыржора Ленінградскага мюзік-хола Ісаака Дунаеўскага напісаць музыку да фільма, Корш не адмахнуўся, а сказаў: “Напішыце!”

Заўважу: акрамя фонавай, бравурна-рэвалю-

цыйнай” (у адпаведнасці з тэмай фільма) музыкі, у карціне загучаў і яўрэйскі матыў: так званая “тэма Шапіра”.

Часопіс “Рабочы і тэатр” належна ацаніў унёсак кампазітара: “По-настоящему широко использован в фильме песенный материал. Песни русские, еврейские, белорусские включены в картину не в качестве будущих “шлягеров”, а как органичный фон...”

Очень удачна гармонизацыя гэтых песен кампазітарам Дунаеўскім.

Лічу, што такой ацэнкай дэбюту можна ганарыцца. Вось таму з тае пары ва ўсіх фільмах Корша гучала толькі музыка Дунаеўскага. Жонка рэжысёра Надзея Брыльяншыкава свярджала, што Дунаеўскі пачынаў пісаць музыку і да коршавага фільма “Пасялі дзяўчаты лён”, але смерць кампазітара ў жніўні 1955-га перарвала працу.

А вось яшчэ з рэцэнзіі на “Першы ўзвод”: “Найбольшай удачай карціны следуе лічыць абразы положительных героев”.

І самым “становавым” атрымаўся вобраз, створаны актёрам-дэбютантам у кіно Барысам Бабачкіным — будучым знакамітым Чапа-

“Медведзь”.

евым. Яго персанаж — слесар паравознага дэпо Макар Бобрык, які ў Грамадзянскую вайну ўзяў у рукі зброю.

Ды і першае з’яўленне на экране Леаніда Кіта — будучага ад’ютанта Чапаева Рышкі, Аркадзь Райкін... Як выявілася, у Корша была, так бы мовіць, “лёгкая рука” на выяўленне талентаў.

А за кінакамерай стаў аператар Аляксандр Кальцаты, які па-майстэрску зняў газавыя атакі, баі, змены пораў года, пейзажы. Амаль праз чвэрць стагоддзя ён стане славутым —

пасля камедыі “Карнавальная ноч”.

Радкі рэцэнзіі: “Першы ўзвод” — значная перамога кінафабрыкі “Савецкая Беларусь”.

“Недостатки испускаются общим положительным значением картины как первой серьезной попытки отразить на экране эпоху 14—17 годов”.

“Авторы создают новые, свежие положения... хорошо сработана “солдатская линия”.

“Бесспорное достижение в воплощении реалистических характеров в белорусском кино 30-х годов”.

І яшчэ: персанажы-беларусы, увасобленыя рускімі

акцёрамі, гутарыць у фільме па-беларуску.

У пастаноўцы ўжо адчуваецца хватка моцнага рэжысёра. Але ўслед за “Першым ўзводам” Корш здымае фільмы ўсё той жа ўлюбёнай ім “рэвалюцыйнай” тэматыкі: “Дачка радзімы”, “Вогненныя гады”, “Сонечны паход” — працы, цікавыя сёння бадай толькі кіназнаўцам-даследчыкам.

Рэжысёр Аляксандр Файншмер любіў нашу студыю. Нават пазней, ужо пасля вайны, пільна працуючы ў Маскве, ён вяртаўся на яе — талы яна ўжо называлася “Беларусьфільм”. А яшчэ ў 1934 годзе там выйшаў ягоны “Паручнік Кіжэ”. Экранізацыя апавядання Юрыя Тынянава — гэта вострая сатыра на ўладароў-самалудраў усіх эпох.

У шпітах фільма — аператар А. Кальцаты, кампазітар Сяргей Пракоф’еў, актёры Міхаіл Яншын, Эраст Гарын, Соф’я Магарыль... Усё імяны з “першай абоймы”.

Наступны блокбастар — “Дзяўчына спяшаецца на спатканне” (1936 год), газрэзлівая камедыя сітуацыі, падобная на цяперашні “сітком”. Карціна задумвалася як агітка: у СССР пачалася пашпартызаванне, а на пошце “дзяўчына”, што спяшалася на спатканне, блытае канверты з пашпартамі.

З аператарам “Дзяўчыны” — арыстакратычным Андрэем Аляксандравічам Булінскім — я меў шчыльную стасункі летам 57-га падчас працы над камедыяй “Нашы суседзі” і з высны па восень 59-га на “Першых выпрабаваннях”. А потым доўгі час мы супрацоўнічалі, калі ён стаў адказным сакратаром Саюза кінамастаграфістаў, а я ў тым жа годзе займаў пасаду старшын секцыі тэлевізійнага кіно.

Колькі наслухаўся цікавых фактаў яго вылікай кінабіяграфіі, пачынаючы са “спяшлівай дзяўчыны”!

Гэты фільм — росквіт меладызму Ісаака Дунаеўскага! Песню “Поток бежит и весело хлопочет” спявалі хор і бар’тон Яфрэм Флак у суправаджэнні джаз-оркестра Якава Скамароўскага. На

запісе музыкі дыржораўвай сам кампазітар. Мяркуючы па шпітах фільмаў з яго музыкai і этыкетках грампластаў, якія набываў мой бацька, Дунаеўскі тую пачэсную справу нікому з дыржораў не даваў.

Удалымі на “Белдзяржкіно” сталі экранізацыі апавяданняў Чэхава, — ну, такую літаратуру ўвогуле цяжка сапсаваць. Ісідор Аненскі зняў навелы “Мядзведзь” з Вольгай Андроўскай і Міхаілам Жаравым і “Чалавек у футарале” з той жа парай актёраў. А яшчэ там Міхаіл Хмялёў, Уладзімір Гардзін, Фаіна Ранеўская, Восіп Абдулаў, Аляксей Грыбаў, Канстанцін Адашэўскі — якое сузор’е! З Жаравым і Адашэўскім я асабіста пазнаёмлюся ў 1957-м падчас здымак “Чырвонага лісяця”. Жараў там — пан Шпыльшынскі, Адашэўскі — адвакат.

Сяргей Спашноў зняў паводле Чэхава “Маску” з піцёрцамі Палізіймакам і Адашэўскім. А вось экранізацыя “Наліма” пачалася сумна. Малады рэжысёр напісаў сцэнарый, але... кіраўніцтва студыі навелу па нейкіх абставінах у вытворчасць не запущіла. Талы Спашноў сабраў квартэт штатных актёраў студыі — маладых, невядомых — і адрэптаваў з імі сітуацыю апавядання.

На прыёму працы сабралася шмат супрацоўнікаў. Ігра актёраў так пераканала “прывішчыкаў”, што нацягнута, як узровень вады, халсііна, над якой тырчэлі чатыры галавы гора-рыбакі, здалася ім рачной завалдаю. І карціна албылася.

З Сяргеем Іванавічам Спашноўным мы сустронемся на здымачнай пляцоўцы праз 20 гадоў пасля “чэхавіянны” — вясной 1957-га. Я буду яго памочнікам на фільме “Нашы суседзі”. Схільнасць рэжысёра ствараць надзелены выдатным пацудзім тумару камедыі не толькі ў кіно, але і ў побыце мне ў ім вельмі імпанавала.

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр
Фота з архіва аўтара і з Сеціва

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."
Выставы:
■ Міжнародны выставачны праект "Надзя. Да 115-годдзя з дня нараджэння Надзеі Хадасевіч" — да 24 лістапада.
■ Выстава "Аман: жамчужына Усходу. Рамесная спадчына" з калекцыі Нацыянальнага музея Султаната Аман — да 19 студзеня 2020 года.
■ Выстава "Рускі імпрэсіянізм" (жывапіс, графіка і скульптура з калекцыі музея) — да 10 студзеня 2020-га.
■ Юбілейная выстава магілёўскага мастака Юрыя Нещерука "Прывячэнне малой радзіме" — да 1 снежня.
■ Выстава "Прашу прыняць у дар..." (дары і бескарыслівыя перадачы музею. 1999 — 2019) — да 12 снежня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Выстава работ графіка Дамітравы Шапавалава "Нарысы з мінулага" — да 8 лістапада.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломаліпацені (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К. Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мічанам і расцім сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма

ТЭАТРЫ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 12 — Канцэрт "Аблічы жанчыны". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ 14, 15 — "Ганна Карніна" (балет у 2-х дзеях на музыку П.Чайкоўскага). Дыржор — Андрэй Галанаў.
■ 16 — "Пяцці" (опера ў 2-х дзеях) Р.Леанкавала. Дыржор — Іван Касцяжын.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:
магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Петрушчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Праспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.
кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.
Праспект Пераможаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Праспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

Белабровка VKL3D.
■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
■ Выстава "Даўніна і навізна. Рускае ювелірнае мастацтва XVIII стагоддзя" — да 6 лістапада.
■ Выстава "Вольныя з вольнымі, роўныя з роўнымі" (да 450-годдзя падпісання Люблінскай уніі) — да 13 лістапада.
■ Выстава "Баўхаўс. Белы горад Тэль-Авіва" — да 12 лістапада.
■ Выстава "Захавальнікі памяці: музеі і калекцыянеры" — да 1 снежня.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Інтэрактыўная выстава "Гульні розуму" — да 1 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."
■ Выстава "Беларускі рубель. Гісторыя ў чэрць стагоддзя" — да 21 снежня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазеры квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬнай І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X —

XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
■ Выстава "Сімвалы Беларусі ў мадэлях" (касцюмы аўтарства Ніны Кавальчук (Масква) — да 10 лістапада.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Стравіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя. Майстар-класы: "Тэатральная льялка" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняты "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
■ Выстава "Футбол — гульня мільёнаў!" — да 24 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Святрлова, 4. Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографа".
■ Выстава "Салярис. Данатас Баніёнис" — да 8 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛКІАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя "Вяртаючы час", прысвечаная 75-годдзю музея — да 31 снежня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект "Час гарбаты" з фондаў музея — да 20 студзеня 2020-га.
■ Выстава "Дзівы антычных цывілізацый" — да 15 студзеня 2020-га.
■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
■ Выстава работ Міхаіла Карпука "Беларускі культурны ландшафт" — да 12 лістапада.
Ратуша: г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходзі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
■ 9 — "А ці будзе заўтра" ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага.
■ 10 — "Сіндром Медзі" (трагедыя) Ю.Чарняўскай.
■ 12 — "Палыване на сябе" (не камедыя) А.Вампілава.
■ 13 — "Пакуты ад здаровага сэнсу" (камичная прыпавесць) С.Рубо.
■ 14 — "Кар'ера доктара Рауса" (гістарычна недакладная трагікамедыя) В.Марціновіча.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пана Каханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзяцей "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя камунікатывныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Квэст "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясялення.
■ Музейная фоталяпоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняты.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняты.
■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Месцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульня "Таямніцы дома Песнера".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
■ Вішэаанне ад музея, фотасесія "У дзень вясялення — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праграмі роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы ў "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
■ Выстава "Душой я вольны чалавек"

■ 15 — "Гэта ўсе яна" (драма) А.Іванова.
■ 16 — "Воук-марпалавец" (музычная казка) С. Казлова. Пачатак аб 11-й і а 14-й.
■ 16 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Науменка.

(да 110-годдзя прыезду Янкі Купалы ў Санкт-Пецярбург) — да 5 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
■ Абноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу"

(візуальная рэтрспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).
■ Выставачны праект з цыкла "Асабісты гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk" — да 29 снежня.
■ Персанальная выстава жывапісу і керамікі Уладзіміра Андрэянава — да 10 лістапада.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:

■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
■ Выставачны праект "Зоркі / знакамітасці ў аб'ектыве Алега Лукашэвіча і Аляксандра Аляксеева" — да 8 снежня.
■ Фотавыстава "Грузія — краіна старажытнай культуры" — да 17 лістапада.
■ Выстава жывапісу Ангіты Мелдэра (Латвійская Рэспубліка) "Летнія апаўдданы" — да 17 лістапада.
■ Выстава "Дамская штучкі" — да 20 студзеня 2020-га.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі".
■ "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КІОНЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЕКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Виртуальная гульня "Карэты майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:
■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЫСТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава твораў народнага майстра Вольгі Palunisi "Мая адкрытая выцінанка" — да 10 лістапада.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл. (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны". г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА У НАВАГРУДКУ
г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.
■ Персанальная выстава жывапісу Альбіны Кнауэр "Пра шчасце" — да 19 лістапада.
■ Сумесная выстава жывапісу Аляксандра Дзямідава, Уладзіміра Канцадзілава і Алега Захарэвіча "МАРТ в ноябре" — да 18 лістапада.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.
■ Выстава фотаработ Сяргея Бруско "Змена" — да 19 лістапада.